

**TAHKURANNA LAK
LASTEAIA ÖPPEKAVA**

SISUKORD

Lasteasutuse liik ja eripära	3
Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid	3
Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted	3
Õppe- ja kasvatusvaldkondade sisu ning lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti.....	4
1. Valdkond: MINA JA KESKKOND sisukirjeldus, lapse arengu eeldatavad tulemused.	4
2. Valdkond: EMAKEEL sisukirjeldus, lapse arengu eeldatavad tulemused.....	16
3. Valdkond: MATEMAATIKA sisukirjeldus, lapse arengu eeldatavad tulemused	22
4. Valdkond: KUNST sisukirjeldus, lapse arengu eeldatavad tulemused	27
5. Valdkond: MUUSIKA sisukirjeldus	34
6. Valdkond: LIIKUMINE sisukirjeldus.....	38
7. Üldoskused.....	41
Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamise põhimõtted	46
Õppe ja kasvatustegevus rühmas(des).....	46
Traditsioonilised üritused	47
Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ning korraldus	48
Arenguliste erivajadustega laste märkamise ja varajane sekkumine e. erivajadustega lapse arengu toetamise põhimõtted ja korraldus.....	49
Lapsevanemaga koostöö põhimõtted ja korraldus	52
Õppekava uuendamine ja täiendamine	52
Allikateks	53
Lisad	

Lasteasutuse liik ja eripära

Tahkuranna Lasteaed – Algkooli lasteaiarühmad asuvad omaette majas. Lasteaial on kasutada osaliselt piirdeaiaga eraldatud majapool, koos liivakastide ja õuevahenditega. Samuti on kahe täiskasvanuga liikumiseks mänguväljak ning asfaltkattega plats ja teed.

Lasteaias töötab 2 rühma, kus on 2-4aastased – „Päikesekiired” – kuni 15 last ja 4-7aastased „Rannakarbid” – kuni 18 last.

Õppetegevus toimub eesti keeles. Kommunikatsiooni toetatakse alternatiivsete suhtlemisvahendite (koduleht, e-mailid, seinaleht) abil.

Õppe- ja kasvatustegevuse eesmärgid

- Lasteaia üldeesmärk on toetada laste kehalist, vaimset ja sotsiaalset arengut, kujundamaks igapäevaeluga võimalikult iseseisvat toimetulekut ning edaspidist õpingute jätkamist sobivas koolitüübis.
- Tagada lastele turvaline ja arengut soodustav keskkond
- Toetada lapsi ümbritseva maailma tunnetamisel ja mõistmisel
- Toetada ja abistada vanemaid õppe- ja arendusküsimuste lahendamisel ja vajadusel nõustada neid

Õppe- ja kasvatustegevuse põhimõtted

- Arvestada lapse individuaalseid, vanuselisi, soolisi vajadusi ja vanemate soove
- Kasvatamine ja arendamine toetub lapse loomulikule huvile ümbritseva vastu
- Vajadusel töötada lapsega individuaalselt. Individuaalses töös arvestatakse lapse iseloomu, võimeid, oskusi ja arengupotentsiaali.
- Arengut toetab kindel rühma päevakava, mis tagab sobiva päevarütmi, une- ja ärkveloleku aja, kus arvestatakse laste arengulisi vajadusi.
- Õpetamisel – kasvatamisel arvestatakse järk-järgulisuse, lihtsamalt keerulisemale, mängulisuse printsiipe
- Oluline on lapse arengut soodustav, aktiivset liikumist stimuleeriv, mitmekesiseid asendi- ja liikumisvõimalusi pakkuv keskkond.
- Tähistatakse rahvuslikke tähtpäevi, hinnatakse eesti kultuuripärandit ja traditsioone
- Tervise seisukohalt on oluline igapäevane õues viibimine
- Lasteaia tegevus on lapse perekonnale avatud ja toetav
- Peamised maja reeglid määrab ära kodukord, mille vaatab läbi hoolekogu ja kinnitab juhataja.

Õppe- ja kasvatusvaldkondade sisu ning lapse arengu eeldatavad tulemused vanuseti

Õppekavas on ära toodud õppe- ja kasvatustegevuse sisu järgnevates valdkondades:

- 1) mina ja keskkond
- 2) emakeel
- 3) matemaatika
- 4) kunst
- 5) muusika
- 6) liikumine.

Samuti on vanuserühmiti välja toodud 2 – 7 aastaste laste eeldatavad mänguoskused, tunnetus- ja õpioskused ning sotsiaalsed ja enesekohased oskused.

1. Valdkond: MINA JA KESKKOND

1.1. Eesmärgid

Mina ja keskkonna valdkonna õppe- ja kasvatustulemusel laps

- 1) omab ettekujutust oma minast ning enda ja teiste rollidest inimsuhetes, sh
  - a. saab aru, et inimese tervis on väärtus, mida mõjutab eluviis ja ümbritsev keskkond,
  - b. teab, mida on vaja teha selleks, et olla ja jääda terveks,
  - c. mõistab üldinimlikke väärtusi,
  - d. teab, et on olemas erinevad kombed ja traditsioonid,
  - e. saab aru, et turvalisuse tagamiseks tuleb teada reegleid ja neist kinni pidada;
- 2) väärtustab loodust ja keskkonda hoidvat ja säästvat mõtteviisi, sh
  - f. mõistab taime- ja loomariigi mitmekesisust ning erinevaid elukooslusi,
  - g. saab aru ilmastiku seostest erinevate aastaegadega,
  - h. oskab näha enda ja teiste tegevuse tagajärgi lähiümbruses.

1.2. Üldteemad

- 1) terviklik mina;
- 2) tervislik eluviis;
- 3) turvalisus;
- 4) üldinimlikud väärtused (*lisandub süvendatult I rühmas vooruste käsitlemine*);
- 5) kombed ja traditsioonid
- 6) taime- ja loomariik;
- 7) elukeskkond;
- 8) inimene ja loodus.

1.3. lapse arengu eeldatavad tulemused

1.3.1. 2 aastased

1.3.1.1. TERVIKLIK MINA

Enesetutvustus

Ütleb vastuseks nime küsimisele oma eesnime. Väljendab küsimisel enda äratundmist peeglis või fotol.

Sotsiaalsete rollide tajumine

Osutab oma lasteaiale, mängukaaslastele, õpetajatele. Osutab või kirjeldab, kus on rühma mängu-, magamis- ja söögikoht ning pesemisruum ja WC. Matkib täiskasvanu eeskujul enimtuntud elukutsete tegevust (nt kokk teeb süüa, arst ravib). Paneb täiskasvanu eeskujul asjad õigesse kohta. Matkib ihtsaid töövõtteid (nt nuku toitmine).

1.3.1.2. TERVISLIK ELUVIIS

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

Hügieen

Peseb ja kuivatab täiskasvanu abiga käsi ja nägu.

Hammaste tervis

Osutab küsimisel hammaste hooldamiseks vajalikele vahenditele (hambahari ja hambapasta).

Tervislik toitumine

Osutab küsimisel erinevatele toiduainetele.

Inimkeha tundmine

Osutab küsimisel peale, kätele, jalgadele, silmadele, suule, ninale, kõrvadele.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused

1. TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine

Osutab küsimisel maanteel sõitvatele autodele, bussidele.

Reeglite tundmine

Täiskasvanu meeldetuletamisel järgib kokkulepituid reegleid (nt räägime vaikse häälega).

Turvalisusnõuete tundmine

Osutab küsimisel teravale esemele, mis võib haiget teha.

1.3.1.3. ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakureeglite järgimine

Täiskasvanu meeldetuletamisel jätab ära minnes hüvasti (nt lehvitab). Mõistab endale suunatud keeldude tähendust, muutes täiskasvanu juuresolekul neile vastavalt oma käitumist (loobudes tegevuse algatamisest). *Saab teada, et igast teost jääb jälg.*

Sõpruse väärtustamine

Osutab või ütleb küsimisel oma „sõbra“ nime. Lohutab täiskasvanu eeskujul haiget saanud mängukaaslast. *Püüab tundeid kirjeldada, täiskasvanu suunamisel. Teab, et pereliikmed on kallid ja armastusväärsed.*

Salliv suhtumine erinevustesse-

1.3.1.4. KOMBED JA TRADITSIOONID

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine

Nimetab küsimisel oma perekonna liikmeid ja loomi.

Rahvuskultuuri tundmine

Leiab täiskasvanu juhendamisel teiste esemete seast Eesti lipu. Täidab täiskasvanu eeskujul lihtsamaid rahvakombeid (nt vastlaliu laskmine).

1.3.1.5. TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukoha taimed, seened

Leiab loodusest ja pildilt puu, lille ja seene.

Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed.

Nimetab tuntumaid koduloomi (nt kass, koer). Leiab mänguasjade seast ja pildilt jänese. Osutab küsimisel looma erinevatele kehaosadele (pea, saba, käpad). Osutab küsimisel linnule, putukale, kalale ja konnale.

1.3.1.6. ELUKESKKOND

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus

Osutab küsimisel veele, lumele.

Maavarad

Osutab küsimisel liivale, kividele, mullale.

Elukooslused: mets, soo, raba, niit

Osutab küsimisel puule, lillele, murule

1.3.1.7. INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses

Osutab küsimisel Päikesele. Matkib täiskasvanu eeskujul liigutuste ja häälega erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihma sadu, tuule puhumist).

Tööd looduses

Teeb täiskasvanu eeskujul lihtsaid töid looduses (lindude toitmine, puuokste korjamine).

Loodushoid

Viskab täiskasvanu eeskujul prahi prügikasti.

Tehismaailm

1.3.2. 3-aastased

1.3.2.1. TERVIKLIK MINA

Enesetutvustus

Ütleb vastuseks nime küsimisele oma ees- ja perekonnanime. Ütleb vastuseks vanuse küsimisele oma ea aastate arvuna või näitab seda sõrmedel. Loetleb oma õdede-vendade nimed. Vastab õigesti küsimisele, kas ta on poiss või tüdruk.

Sotsiaalsete rollide tajumine

Nimetab küsimisel oma lasteaiakaaslaste ja õpetajate ning õpetaja abi nimesid. Nimetab küsimisel oma pereliikmete koduseid toimetusi. Asetab töövahendid kokkulepitud kohta. Teostab ettenäitamisel lihtsamaid töövõtteid (nt põranda pühkimine).

1. TERVISLIK ELUVIIS

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

Hügieen

Nimetab puhtuse jaoks vajalikke esemeid (seep, vesi, käterätik).

Hammaste tervis

Harjab hambaid täiskasvanu abiga.

Tervislik toitumine

Nimetab erinevaid toiduaineid.

Inimkeha tundmine

Nimetab erinevaid kehaosi.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused

2. TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine

Osutab küsimisel autoteele, kõnniteele- teele, kus inimesed käivad. Selgitab, miks autoteed peab ületama ettevaatlikult.

Reeglite tundmine

Selgitab, milleks on igapäevaste reeglite täitmine vajalik (nt toas räägime vaikselt, jookseme selleks ettenähtud kohas).

Turvalisusnõuete tundmine

Nimetab esemeid, mis võivad olla ohtlikud.

3. ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakureeglite järgimine

Meeldetuletamisel tänab, palub. Meelde- tuletamisel tervitab ja jätab hüvasti.

Sõpruse väärtustamine

Küsimisel selgitab, kes on sõbrad (nt need, kes mängivad koos). Põhjendab, miks peab sõpra hoidma (miks ei tohi haiget teha). *Saab teada, et igal teol on põhjus ning tagajärg. Sõprusega ei manipuleerita vaid suudab põhjendada, miks hetkel midagi teha ei soovi/soovin ja kellega.*

Salliv suhtumine erinevustesse

Kõik inimesed on erinevad ja igal inimesel on õigus oma arvamuse juurde jääda ja arvamust ise muuta ning selle paikapidavust ise kontrollida. Kodu toetab last ja võtab sellisena nagu ta on. Oskab tundeid kirjeldada ja põhjendada, miks kuidagi käitub. Oskab olla rõõmus enda üle ja jagada seda teistega.

4. KOMBED JA TRADITSIOONID

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine

Osutab jalutuskäigul kodukoha tuntumatele asutustele (kool, kauplus).

Rahvuskultuuri tundmine

Leiab Eesti lippu nähes erinevate värvuste seast Eesti lipu värvused. Kirjeldab, kuidas tema käis vastlaliugu laskmas, jõulude ajal loomadele metsa toitu viimas vmt.

5. TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukoha taimed, seened

Nimetab tuttavaid puu- ja köögivilju (nt õun, pirn, kartul, porgand, kurk, tomat).

Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed.

Nimetab tuntud koduloomi ja matkib nende hääletsusi. Nimetab tuntumaid metsloomi (karu, siil, orav, hunt). Nimetab tuntud loomade iseloomulikke tunnuseid (nt jänesel pikad kõrvad,

oraval pikk saba). Osutab küsimisel tuntumatele putukatele (sipelgas, sääsk, mesilane). Nimetab tuntumaid veeelanikke, nt konna ja kala.

6. ELUKESKKOND

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus

Nimetab vett, lund, jääd. Osutab küsimisel soojale ja külmale (nt vesi, radiaator).

Maavarad

Leiab lähiümbrusest kive, liiva, mulda.

Elukooslusedmets, soo, raba, niit

Osutab küsimisel looduses metsale.

7. INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses

Kirjeldab erinevaid ilmastikunähtusi (nt vihma sajab, päike paistab, taevast on pilved).

Tööd looduses

Selgitab, kelle jaoks on akna taga pesakast.

Loodushoid

Leiab loodusesse mittekuuluvat prahti (ja toob selle kokkulepitud kogumiskohta).

Tehismaailm

1.3.3. 4-aastased

1. TERVIKLIK MINA

Enesetutvustus

Ütleb küsimisel oma vanemate eesnimed.

Sotsiaalsete rollide tajumine

Kirjeldab lasteaia erinevate ruumide otstarvet. Nimetab küsimisel erinevaid elukutseid nende tegevuse alusel (nt pagar küpsetab saia, arst ravib haiget) Enne uue tegevuse alustamist korrastab eelneva koha. Paneb iseseisvalt oma riided ettenähtud kohta. Selgitab, miks tuleb märjad riided kuivama panna.

2. TERVISLIK ELUVIIS

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

Hügieen

Selgitab, miks peab ennast kammima ja pesema.

Hammaste tervis

Peseb hambaid täiskasvanu (suulisel) juhendamisel.

Tervislik toitumine

Nimetab toiduaineid, mida tuleks süüa iga päev.

Inimkeha tundmine

Osutab küsimisel kehal südame, kopsude ja aju asukohale.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused

3. TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine

Põhjendab helkuri kandmise vajadust. Selgitab, miks maanteedel on ülekäigurajad (sebrad) ja valgusfoorid.

Reeglite tundmine

Järgib kokkulepitud rühmareegleid. Selgitab, et reeglid on vajalikud ohutuse tagamiseks.

Turvalisusnõuete tundmine

Nimetab kohti ja esemeid, mis võivad olla ohtlikud (nt trepid, rõdu, aknad, kuum toit, lahtine tuli, ravimid, käärid).

4. ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakureeglite järgimine

Rakendab iseseisvalt põhilisi viisakusreegleid. *Oskan olla rõõmus enda tegude üle ja jagada seda teistega.*

Põhjub lihtsamate lauakommete vajalikkust (nt noa ja kahvliga söömine).

Sõpruse väärtustamine

Loob lühiajalisi sõprussuhteid. Lohutab omaalgatuslikult kaaslast. *Tunneb huvi ja kuulab, kuidas sõbral läheb ja jagab temaga oma tundeid ning kaasab oma mängu. On sõbralik ja abivalmis ning ei unusta iseennast.*

Salliv suhtumine erinevustesse

Selgitab kuulnud muinasjutu tegelaste käitumise põhjal „hea” ja „halva” tähendust. Kirjeldab küsimisel, mille poolest inimesed on erinevad (nt kasv, juuksed). *Kõik inimesed on erinevad ja käituvad ning mõtlevad erinevalt. Inimestel on erinevad võimed, kahte ühesugust inimest ei ole olemas. Inimesi ei võrrelda omavahel vaid teda saab võrrelda ainult iseendaga. Laps käitub lugupidavalt endast vanemate inimestega. Eakate inimeste väärtustamine kodus ja kodust väljaspool.*

5. KOMBED JA TRADITSIOONID

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine

Nimetab oma kodukoha tuntumaid asutusi (kool, kauplus, postkontor).

Rahvuskultuuri tundmine

Nimetab riigi nime, kus ta elab. Nimetab Eesti rahvakalendri tähtpäevi, millel ta on osalenud: nt mardi-, kadripäev ja vastlapäev.

6. TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukoha taimed, seened

Kirjeldab, mida tuttavatest köögija puuviljadest valmistada saab. Kirjeldab, mis juhtub lehtpuude lehtedega sügisel (värvuvad ja langevad). Eristab okaspuid lehtpuudest. Nimetab seene osadena kübara ja jala.

Kodu- ja metsloomad. Linnud. Putukad. Kalad ja kahepaiksed.

Kirjeldab erinevate loomade (erinevaid) elupaiku ja elamisviise (nt rebane elab urus). Nimetab linnu kehaosi (nt pea, nokk, tiivad).

7. ELUKESKKOND

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus

Küsimisel kirjeldab, et suvel on soe ja talvel külm. Selgitab küsimisel, et lumi ja jää muutuvad ulades veeks.

Maavarad

Kirjeldab vaatlemisel (uurimisel) savi.

Elukooslused mets, soo, raba, niit

Kirjeldab metsa.

8. INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses

Selgitab ilmastiku muutuste seostest taimede, loomade ja inimestega (nt lehed langevad, loomad äävad talveunne, inimesed riietuvad soojemalt). Selgitab öö ja päeva erinevust.

Tööd looduses

Selgitab, mida talvel lindudele toiduks panna võib.

Loodushoid

Põhjustab, miks visatakse praht prügikasti.

Tehismaailm

Nimetab esemeid, mis on valmistatud puidust, plastmassist.

1.3.4. 5 aastased

1. TERVIKLIK MINA

Enesetutvustus

Ütleb küsimisel oma kodukoha nime

Sotsiaalsete rollide tajumine

Nimetab lasteaia töötajaid ja nende ülesandeid (kokk teeb süüa). Nimetab lasteaia nime. Loetleb enimtuntud elukutsete juurde kuuluvaid töövahendeid. Põhjustab mängu- või töökoha korrastamise vajadust.

2. TERVISLIK ELUVIIS

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

Nimetab tegevusi, mison tervisele kasulikud (nt tervislik toitumine, piisav kehaline aktiivsus, piisav uni ja puhkus, mäng, hea tuju, sõbralikud suhted).

Hügieen

Selgitab, miks enne sööki ja pärast WCs käimist tuleb käsi pesta.

Hammaste tervis

Nimetab hammaste tervise jaoks vajalikke tegevusi (hammaste pesemine, tervislik toitumine, hambaarstil käimine).

Tervislik toitumine

Nimetab toiduainete rühmad (teraviljatooted, puu- ja köögiviljad, piima- ja lihatooted, kala, muna, toidurasvad).

Inimkeha tundmine

Selgitab küsimisel, milleks on vajalikud silmad, kõrvad, nina.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused

Nimetab oma emotsioone (rõõm, kurbus).

3. TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine

Selgitab, kuidas ületada sõiduteed reguleeritud ja reguleerimata ülekäigurajal. Ületab sõidutee iseseisvalt ja ohutult. Põhjustab, miks peab kandma kiivrit rattaga, rulaga, rulluiskeudega sõites. Teab, et autos (sh tagaistmel) sõites tuleb kinnitada turvavöö.

Reeglite tundmine

Kirjeldab, millised reeglid kehtivad tema kodus.

Turvalisusnõuete tundmine.

Selgitab, et õnnetuse korral tuleb pöörduda täiskasvanu poole. Selgitab, miks ei tohi võõrastega kaasa minna.

4. ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakusreeglite järgimine

Järgib süües iseseisvalt lauakombeid.

Sõpruse väärtustamine

Nimetab küsimisel sõbra positiivseid omadusi. Abistab vajadusel nõrgrmat.

Salliv suhtumine erinevustesse

Selgitab eluliste olukordade põhjal, mis on õige või vale. Nimetab küsimisel, mis keelt või keeli räägivad muukeelsed inimesed. Näitab oma käitumisega, et hoolimata erinevustest (sh puuetega inimesed) tuleb kõikidesse sõbralikult suhtuda. (nt kaasab teisi oma mängu, pakub maiustust, jagab mänguasju).

5. KOMBED JA TRADITSIOONID

Kodu, perekonna ja kodukoha väärtustamine

Räägib oma vanavanematest. Kirjeldab oma kodu.

Rahvuskultuuri tundmine

Selgitab, millal lipud heisatakse ja hünni lauldakse. Põhjendab, miks riietutakse mardi- ja kadrisandiks.

6. TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukoha taimed, seened

Nimetab erinevaid vaadeldavaid köögivilju (nt punapeet, kaalikas, kõrvits, sibul) ja teab, kuidas neid kasutatakse. Nimetab 1-2 lehtpuud (nt kask, vaher) ja 1-2 okaspuud (nt kuusk, mänd). Nimetab mõne söögi- ja mürgiseene (nt pilvik, kukeseen, männiriisikas, kärbseseen). Nimetab lille osi (nt leht, vars, õis).

Kodu- ja metsloomad

Selgitab, miks loomad karva vahetavad. Nimetab tuntumaid linde (nt varblane, tihane, tuvi). Nimetab 3-4 putukat (nt liblikas, kärbes, mesilane, kiil). Kirjeldab kaladele iseloomulikke tunnuseid (nt uimed, soomused, saba).

7. ELUKESKKOND

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus

Kirjeldab soojuse ja valguse vajalikkust inimeste, loomade ja taimede kasvamiseks.

Kirjeldab puhast vett. Nimetab esemeid, mille kasutamiseks on vajalik õhk (jalgratta- ja autokumm, ujumisrõngas).

Maavarad

Kirjeldab lähiümbruse maavarade erinevusi (nt savi, liiv, muld).

Elukooslused – mets, soo, raba, niit

Kirjeldab metsa ja niidu erinevusi.

8. INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses

Nimetab 2-3 looma, kes jäävad talveunne. Iseloomustab ilmastikunähtusi (nt lumi ja jää on külmad, päike paistab soojalt jms). Iseloomustab erinevaid aastaegu 1-2 tunnusega.

Tööd looduses

Põhjendab, miks loomade-lindude elutingimused talvel raskemad on.

Loodushoid

Kirjeldab, kuidas jõuab prügi prügimäele.

Tehismaailm

Selgitab, et varem puudusid inimestel esemed, mida praegu peetakse vä'ga vajalikeks (nt mobiiltelefon).

1.3.5. 6 aastased

1. TERVIKLIK MINA

Enesetutvustus

Ütleb küsitlemisel oma koduse aadressi.

Sotsiaalsete rollide tajumine

Kirjeldab oma lasteaia asukohta. Selgitab vestluses tuntuimate ametite (arst, tuletõrjuja, politseinik, õpetaja) vajalikkust. Paneb märjad riided ise kuivama. Korrastab oma isiklike esemete hoiukohta (riidenagi, kapp, töövahendite riul).

2. TERVISLIK ELUVIIS

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

Selgitab, kuidas hoida enda ja teiste tervist. Selgitab, et suitsetamine (sh viibimine tubakasuitsuses keskkonnas) ja alkoholi tarvitamine kahjustavad tervist.

Hügieen

Selgitab, miks igal lapsel on isiklikud hügieenitarbed (kamm, hambahari, käterätt)

Hammaste tervis

Selgitab, miks tekivad hambaugud. Põhjendab, miks piimahambad ära tulevad (sest nende asemele kasvavad jäävhambad).

Tervislik toitumine

Selgitab taldrikureegli põhimõtet (pool taldrikust on täidetud köögiviljaga, veerand teravilja, kartuli, riisi või makaronidega ja veerand liha või kalaga). Selgitab, kust pärinevad igapäevased toiduained (nt kohupiima valmistatakse piimast, leiba teraviljast). Valmistab koos täiskasvanuga lihtsamaid toite.

Inimkeha tundmine

Nimetab erinevaid meelelundeid (kuulmis- ja tasakaaluelund, nägemis-, maitsmis- ja haistmiselund).

Sotsiaalsed toimetulekuoskused

Märkab ja mõistab enda ja teiste (ka pildil ja fotol) emotsioone (hirm, kurbus, rõõm, viha, üllatus). Kuulab lühiajaliselt kaaslast.

3. TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine

Kirjeldab jalakäija ja jalgratturi ohutu liiklemise põhimõtteid.

Reeglite tundmine

Mõtleb koos õpetajaga välja ühised rühmareeglid.

Turvalisusnõuete tundmine

Kasutab terariistu ohutult. Nimetab Hädaabi numbri 112 ja simuleerib selle kasutamist.

4. ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakusreeglite järgimine

Põhjendab viisakusreeglite järgimise vajadust.

Sõpruse väärtustamine

Põhjendab, miks on hea omada sõpra (sõpru). Loob püsivaid sõprussuhteid.

Salliv suhtumine erinevustesse

Väljendab oma käitumisega, et inimeste huvid ja arvamused võivad erineda (nt näitab üles viisakat huvi teise tegevuse vastu, mis ei pruugi talle endale meeldida). Selgitab erinevate abivahendite (nt prillid, ratastool, kaldteed tänavatel) vajadust.

5.KOMBED JA TRADITSIOONID

Kopdu, pere ja kodukohta väärtustamine

Kirjeldab oma kodukohta (kodu, pere, loomad, naabrid). Kirjeldab, mida on koduvalla lipul kujutatud.

Rahvuskultuuri tundmine

Nimetab Eesti rahvuslille ja –linnu. Nimetab 2-3 erinevat rahvust ja keelt. Kirjeldab tuntumate rahvakalendri tähtpäevadega seotud kombeid. Nimetab Eesti rahvustoite, mida ise on söönud (nt kama, hapukapsad, verivorst).

6.TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukohta taimed, seened

Loetleb puu osi (tüvi, võra, oksad). Nimetab 3-4 lehtpuud (nt pihlakas, kastan, tamm).

Nimetab 2-3 viljapuud (pirni-, õuna- ploomipuu).

Kodu-ja metsloomad

Nimetab erinevate loomade (ka põhja- ja lõunamaa-) seast need, kes elavad Eestis.

Põhjendab, miks mõned linnud lendavad soojale maale. Nimetab tuntumaid paigalinde (nt varblane, tihane, tuvi) ja rändlinnuliike (nt pääsuke, kuldnokk, hallhaigur).

7.ELUKESKKOND

Valguse, soojuse, vee, õhu tähtsus

Nimetab erinevaid veekogusid (nt meri, jõgi, järv). Põhjendab, miks on õhk inimestele, loomadele ja taimedele vajalik.

Maavarad

Kirjeldab kivide, liiva ja mulla kasutusvõimalusi.

Elukooslused – mets, soo, raba, niit

Kirjeldab sood ja raba.

8. INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses

Nimetab aastaaegu. Kirjeldab aastaegade olulisi tunnuseid.

Tööd looduses

Kirjeldab, kuidas saab inimene lindude ja loomade eest hoolitseda (toit, pesakastid) erinevatel aastaegadel.

Loodushoid

Selgitab, kuidas loodusvarasid säästlikult kasutada. Põhjendab, miks prügi sorteeritakse.

Tehismaailm

Selgitab, kuidas mõned inimese poolt loodud esemed mõjuvad loodusele halvasti (nt autode heitgaasid, põlev plastmass).

1.3.6 7 aastased

1.TERVIKLIK MINA

Enesetutvustus

Ütleb küsitlemisel oma pere kontakttelefoni.

Sotsiaalsete rollide tajumine

Kirjeldab kooli ja lasteaia erinevusi. Nimetab küsimisel, kelle poole abi vajades tuleks pöörduda (nt tulekahju-tuletõrje, haigus-arst, liiklusõnnetus-politsei). Selgitab töölkäimise

vajadust. Selgitab raha otstarvet. Viib ettevõetud tööd (nõude pesemine, pliiaitsite teritamine, ümbruse korrastamine) lõpule.

2. TERVISLIK ELUVIIS

Tervise teadvustamine ja väärtustamine

Selgitab, mida tähendab terve olemine. Selgitab, kuidas inimesi ümbritsev keskkond või inimeste käitumine võib tervist mõjutada.

Hügieen

Täidab isikliku hügieeni reegleid harjumuslikult.

Hammaste tervis

Järgib hammaste hooldamise ja hoidmise põhimõtteid igapäevaelus. Peseb hambaid iseseisvalt ja õigesti.

Tervislik toitumine

Selgitab, milliseid toiduaineid on vaja igapäevaselt süüa rohke, milliseid vähem.

Inimkeha tundmine

Selgitab, milline on südame, aju, kopsude olulisim ülesanne.

Sotsiaalsed toimetulekuoskused

Arvestab eakaaslaste ja täiskasvanute tunnetega. Kirjeldab oma tundeid. Tuleb toime tugevate emotsioonidega. Kirjeldab enda positiivseid omadusi. Põhjustab oma seisukohti. Lahendab konflikte sõnaliselt. Kirjeldab, kuidas kaitsta ennast negatiivsetes olukordades, mis võivad kahjustada tervist või olla eluohtlikud (tubaka, alkoholi, narkootikumide pakkumine, vägivald, väärkohtlemine).

3. TURVALISUS

Liiklusohutusnõuete tundmine

Järgib liikluseeskirju tuttavas keskkonnas. Liikluses abi vajades pöördub täiskasvanu poole. Kirjeldab, kuidas kasutada turvavarustust (kiiver, põlve-, randmekaitsmed jms) jalg-, tõukeratta ja rulluiskudega sõites ning teeb seda.

Reeglite tundmine

Järgib kokkulepituid ja üldtuntud reegleid (nt liiklus).

Turvalisusnõuete tundmine

Selgitab, kuidas tegutseda kui on eksinud linnas/maal või metsas. Kirjeldab lihtsamaid esmaabi võtteid.

4. ÜLDINIMLIKUD VÄÄRTUSED

Viisakusreeglite järgimine

Kontrollib oma käitumist vastavalt üldlevinud viisakusreeglitele ja korrigeerib seda vajadusel.

Sõpruse väärtustamine

Selgitab, mida tähendab sõprus.

Salliv suhtumine erinevustesse

Kasutab igapäevases kõnes õigesti mõisteid „hea”, „halb”, „õige”, „vale”.

5. KOMBED JA TRADITSIOONID

Kodu, pere ja kodukoha väärtustamine

Kirjeldab oma peretraditsioone. Selgitab, kes on ja mida teeb vallavanem.

Rahvuskultuuri tundmine

Nimetab Eesti rahvussümboolikat (nt lipp, lill, lind, hümn). Nimetab 4-5 erinevat rahvust ja keelt. Selgitab, et esivanemad ennustasid ilma looduse (loomade, lindude ja taimede) ning rahvakalendri tähtpäevade järgi.

6. TAIME- JA LOOMARIIK

Kodukoha taimed, seened

Ütleb, mis aastaajal valmivad viljad. Nimetab 4-6 sorti lilli. Nimetab leht- ja okaspuude (mis ei ole viljapuud) vilju (nt kastanimuna, tammetõru, käbi). Selgitab, kuidas levivad seened (niidistiku abil). Selgitab, miks seeni korjatakse noaga.

Kodu- ja metsloomad

Nimetab enim tuntud põhja- ja lõunamaa loomi. Selgitab, miks mõnda looma nimetatakse kiskjaks. Nimetab 2-3 liiki kalu.

7. ELUKESKKOND

Valguse, soojuste, vee, õhu tähtsus

Põhjustab loomade ja taimede erinevust maakera erinevatel poolkeradel sealse erineva temperatuuriga.

Kirjeldab veekogude erinevust.

Maavarad

Nimetab 1-2 maavara (nt turvas, paekivi, põlevkivi).

Elukooslused – mets, soo, raba, niit

Kirjeldab erinevaid elukooslusi- metsa, sood, raba, niitu.

8. INIMENE JA LOODUS

Muutumine looduses

Selgitab aastaegade järgnevust. Selgitab aastaegade vaheldumise seost ilmastikuga.

Kirjeldab ilma (nt pilves-pilvitu; kuiv-vihmane; sajab, tibus).

Tööd looduses

Põhjustab, miks on vaja hoolitseda looduse eest.

Loodushoid

Kirjeldab, millised on inimtegevuse positiivsed ja negatiivsed mõjud loodusele.

Tehismaailm

Selgitab, et looduse säästmiseks saab paljusid inimese valmistatud esemeid taaskasutada (nt plastpudelid, ajalehed-ajakirjad).

2.Valdkond: KEEL JA KÕNE

sisukirjeldus, lapse arengu eeldatavad tulemused

2.1. Eesmärgid

Keele ja kõne valdkonna õppe ja kasvatustegevuse tulemusel laps

- 1) tuleb toime suhtlemisel nii eakaaslaste kui täiskasvanutega;
- 2) suudab igapäevavestlust nii algatada kui jätkata;
- 2) saab aru kuuldu sisust ja suudab sellele vastavalt reageerida;
- 3) kasutab kõnes õiget hääldust, tavasõnavara, grammatilisi vorme ja lauseehitust;
- 4) saab aru lugemise ja kirjutamise vajalikkusest ja tunneb huvi lastekirjanduse vastu;
- 5) valdab lugemise ja kirjutamise esmaseid oskusi;
- 6) oskab kõnes lühitekstiga oma mõtteid väljendada.

2.2. Üldteemad

- 1) Hääldamine;
- 2) sõnavara;
- 3) grammatika (lause ja vormistik);
- 4) tekst;
- 5) suhtlemine;
- 6) lugemise ja kirjutamise esmased oskused.

2.3. Laste eeldatavad tulemused

2.3.1. 2-aastased

2.3.1.1. Hääldamine

Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna. Hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid: nt *a, e, i, o, u, p, m, t, l*.

2.3.1.2. Sõnavara

Kasutab oma kogemustega seotuvaid konkreetse tähendusega sõnu (umbes 50) tuttavas situatsioonis. Kasutab nimi- ja tegusõnu (nt *näu* pro *kiisu*, *anna*, *opa* pro *võta sülle*), ase- ja määrsõnu (nt *siia*, *seal*, *nii*). Mõistab sõnu (rohkem kui 50) ühes kindlas tähenduses tuttavas situatsioonis.

2.3.1.3. Grammatika (lause ja vormistik)

Kasutab tuttavas situatsioonis ja tegevuses grammatiliselt vormistamata 1-2- sõnalisi lauseid (nt. *Miku õue* pro *Mikk tahab õue minna*). Kasutab üksikuid käände- ja pöördvormi juhuslikult mõne sõna puhul (nt *ainsuse omastav*, *osastav*, *teigusõna 3. pööre*). Kasutab sõnu enamasti ühes, üksikuid sõnu juhuslikult 2-3 vormis. Väljendab kõnes mõnda järgmistest suhetest: eitus (*ei taha*), kuuluvus (*tädi lusikas*), asukoht (*emme siia*), omadus (*auto katki*), subjektiobjekti suhe (*issi anna pall*).

2.3.1.4. Tekst

Mõistab ja täidab lühikesi (2-4-sõnalisi) korraldusi tuttavas situatsioonis. Vastab täiskasvanu küsimustele, korraldustele 1-2- sõnaliste vastustega.

2.3.1.5. Suhtlemine

Kasutab suhtlemisel peamiselt mitteverbaalseid vahendeid (osutamist) koos üksikute sõnadega. Vastab täiskasvanu suhtlemisalgatusele mingi tegevuse, hääliitsuse või sõnaga. Suhtleb täiskasvanuga esemelise tegevuse käigus. Eelistab suhtlemisel partnerina peamiselt tuttavat täiskasvanut.

2.3.1.6. Lugemise ja kirjutamise esmased oskused / ettevalmistus lugemiseks/kirjutamiseks

Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid, täiendab täiskasvanu juttu osutamisega pildile või üksiku sõna ütlemisega pildi kohta.

2.3.2. 3-aastased

2.3.2.1. Hääldamine

Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. Hääldeb õigesti enamikku häälikutest (eranditeks võivad olla *r, s, k, õ,*).

2.3.2.2. Sõnavara

Kasutab oma kõnes kõiki sõnaliike*. Kasutab nimisõnu, mis väljendavad tajutavaid objekte, nähtusi. Kasutab tegusõnu, mis väljendavad tegevusi, millega laps ise on kokku puutunud. Kasutab kõnes värvust, suurust jt hästi tajutavaid tunnuseid tähistavaid omadussõnu. Kasutab kõnes mõningaid üldnimetusi (nt *lapsed, riided*). Kasutab tagasõnu (*all, peal, sees, ees, taga*) ruumisuhete tähistamiseks.

2.3.2.3. Grammatika (lause ja vormistik)

Mõistab² ja kasutab tuttavas tegevuses ja situatsioonis 3-5-sõnalisi lihtlauseid. Kasutab oma kõnes õigesti enamikku käändevorme nende põhitähendustes. Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna käskivat kõneviisi (nt *Joonista! Istu!*). Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna kindla kõneviisi olevikuvorme (nt *sõidab, laulavad*). Kasutab oma kõnes õigesti tegusõna ma- ja dategevusnime (nt *hakkame mängima, ei taha mängida*).

2.3.2.4. Tekst

Osaleb dialoogis: esitab küsimusi, vastab vajadusel rohkem kui ühe lausungiga*. Kommenteerib enda ja/või kaaslaste tegevust tegevuse käigus 1-2 lausungiga. Mõistab³ teksti, mis on seotud tema kogemuse ja tegevusega. Loeb peast või kordab järele 1-2-realist luuletust.

2.3.2.5. Suhtlemine

Kasutab erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust sõltuvalt suhtluseesmärgist (teatamine, küsimine, palve jm). Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga, küsib infot, vastab dialoogis küsimusele. Suhtleb aktiivselt tegevuse a esemelise mängu käigus. Räägib endast *minavormis*. Kasutab nii mõistmisel kui suhtlemisel peale kõne ka mitteverbaalseid vahendeid (žeste, näoilmet, osutamist).

2.3.2.6. Lugemise ja kirjutamise esmased oskused / ettevalmistus lugemiseks/kirjutamiseks

Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid: keerab lehte, osutab ja kommenteerib pilte. Kuulab sisult ja keelelt jõukohaseid ettelõetud tekste. Eristab kuulmise teel tuttavaid

häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest (nt. *tass-kass, pall-sall, tuba-tuppa*), osutades pildile või objektile.

2.3.3. 4-aastased

2.3.3.1. Häälamine

Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris. Hääldeb sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (nt *-nt, -lt, -mp* jne).

2.3.3.2. Sõnavara

Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi (nt *kuusk, kask – puu; tuvi, kajakas – linnud*). Kasutab kõnes objektide osade/detailide nimetusi (*käpad, saba, rool*). Kasutab kõnes mõningaid liitsõnu (*tutimüts, kelgumägi*) ja tuletisi* (*täpiline, laulja*).

2.3.3.3. Grammatika (lause ja vormistik)

Kasutab kõnes eri tüüpi lihtlauseid, sh koondlauseid*. Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid* (sidendid *ja, ja siis, aga*). Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt *sõitis, laulsid*).

2.3.3.4. Tekst

Kommenteerib enda ja kaaslase sooritatud tegevust (räägib, mida tehti) 2-3 lausungiga. Räägib 2-3 lausega mõnest hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest. Räägib 2-3 lausega meeldivast mänguasjast (*mis see n, kust see asi on saadud, miks see meeldib*.) Jutustab pildiseeria* järgi, öeldes iga pildi kohta ühe lausungi. Loeb peast või kordab järele 2-3-realist luuletust või liisusalmi.

2.3.3.5. Suhtlemine

Algatab ise aktiivselt suhtlust. Suhtleb meelsasti ja aktiivselt eakaaslastega koostegevuses. Küsib täiskasvanult palju küsimusi teda ümbritsevate asjade kohta. Annab vestluses edasi asjasse puutuvat infot.

2.3.3.6. Lugemise ja kirjutamise esmased oskused / ettevalmistus lugemiseks/kirjutamiseks

Tunneb täiskasvanu häälimise* või rõhutatud hääldamise abil kuulmise teel ära hääliku häälikute reas. Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti. Matkib lugemist ja kirjutamist, kritseldades kriidi või pliiatsiga.

2.3.4. 5-aastased

2.3.4.1. Häälamine

Hääldeb õigesti kõiki emakeele häälikuid. Hääldeb õigesti 3-4-silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu. Hääldeb õigesti 1-2-silbilisi tähenduselt tuttavaid hääliku-ühendiga sõnu. Hääldeb õigesti sageli kasutatavaid võõrsõnu (nt *taburet, banaan, diivan*).

2.3.4.2. Sõnavara

Kasutab kõnes mõningaid antonüüme* (nt *lühike-pikk, must-puhas*). Kasutab kõnes mõningaid iseloomuomadusi ja hinnangut väljendavaid omadussõnu (nt *arg, kaval, igav*). Kasutab kõnes aega väljendavaid nimisõnu *hommik, päev, õhtu, öö*. Moodustab vajadusel sõnu uudsete või võõraste objektide, nähtuste või tegevuste tähistamiseks (nt *tikkudest maja – tikumaja; nuga õuna koorimiseks – õunanuga*).

2.3.4.3. Grammatika (lause ja vormistik)

Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid rindlauseid* (sidendi *ja, ja siis, aga*). Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme (nt *sõitis laulsid*). Kasutab kõnes lihtsamaid suhteid väljendavaid põimlauseid*: sihitlause, nt sidendiga *et*; täiendlause, nt sidenditega *mis, kes*; ajalause, nt sidendid *kui, ...siis*). Kasutab oma kõnes nud- ja tud-kesksõnu (nt *söödudsöönud*). Kasutab oma kõnes omadussõna võrdlusastmeid (*suur-suurem-kõige suurem*). Kasutab tingivat kõneviisi (*mängisin, mängiksin*). Ühildab sõnu arvus (*karud söövad*) ja käändes (*ilusale lillele, punase palliga*). Kasutab oma kõnes õigesti enamikku nimisõna käändevorme mitmuses (*ilusatel lilledel*).

2.3.4.4. Tekst

Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust. Annab kuulnud teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste abil, väljendades end peamiselt üksikute, sidumata lausungitega. Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega (nt *Mida tegi kodus pühapäeval?*). Loeb peast 2-4-realisi liisusalme/luuletusi. Mõistab ka teksti, mis pole otseselt seotud tema kogemusega.

2.3.4.5. Suhtlemine

Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi ka väljaspool tegevussituatsiooni (nt vahetab vesteldes muljeid oma kogemuste põhjal, esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (*Miks ta nii tegi? Kuidas teha?*). Kasutab rollimängus erinevat intonatsiooni ja hääle tugevust. Kasutab õigesti mõningaid viisakusväljendeid meeldetuletamisel.

2.3.4.6. Lugemise ja kirjutamise esmased oskused / ettevalmistus lugemiseks/kirjutamiseks

Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas. Tunneb täiskasvanu abiga ära hääliku sõnas. Kuulab ettelugemist, olles seejuures aktiivne (osutab piltidele, küsib, parandab ettelugejat tuttava teksti puhul). Kirjutab õigesti üksikuid sõnu trükitähtedega (nt oma nime).

2.3.5. 6-aastased

2.3.5.1. Häälamine

Hääldeb oma kõnes ning etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu.

2.3.5.2. Sõnavara

Kasutab kõnes õigesti aega väljendavaid määrsõnu *eile, täna, homme*. Kasutab kõnes mõningaid sünonüüme* (nt *jookseb, lippab, sibab*). Mõistab samatüveliste sõnade tähenduste erinevusi (*joonistaja, joonistus, jooneline*). Kasutab sihilisi ja sihituid tegusõnu (nt *veereb – veeretab, sõidab – sõidutab*) õigesti vastavalt nende tähendusele. Nimetab ühe õpitud kategooria* piires vähemalt kaks sõna (nt *lilled – tulp, roos*).

2.3.5.3. Grammatika (lause ja vormistik)

Kasutab oma kõnes õigesti saava ja rajava käände vorme (*saab lauljaks, jookseb kivini*). Märkab grammatikavigu täiskasvanu kõnes (nt *lugeb pro loeb, mõmmi maga pro mõmmi magab, lillene pro lilleline, seen kasvab all kuuse pro seen kasvab kuuse all*) ja osutab neile. Kasutab oma kõnes enamasti õigesti umbisikulist tegumoodi (*loetakse, pesti*).

2.3.5.4. Tekst

Annab kuuldu teksti sisu edasi täiskasvanu suunavate küsimuste / korralduste abil üksteisega seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega: *ja siis, siis, ja*). Räägib oma kogemusest seotud lausungitega (seob peamiselt väljenditega *ja siis, siis, ja*). Kirjeldab (jutustab oma sõnadega) kuuldu teksti sündmuste järgnevust ja põhjusi ning tegelaste käitumist.

2.3.5.5. Suhtlemine

Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta (nt *Kus ja kellega elab? Kas tal on lapsi?*). Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja, narritamist. Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teemamuutusega, vastab teiste algatatud teemadele.

2.3.5.6. Lugemise ja kirjutamise esmased oskused / ettevalmistus lugemiseks/kirjutamiseks

Häälib täiskasvanu abiga (järele korrates, materialiseerimise toel) 1-2-silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu. Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, keskel) häälikuühendita sõnas. Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes kahest sõnast koosnevaid ridu (nt *koli-kolli* (III v.); *koli-kolli* (II v.); *koli-kooli* (III v.); *koli-kooli* (II v.)). Loeb üksikuid sõnu kindlas situatsioonis (nt *poe-* ja *tänavanimed*, *sildid*).

2.3.6. 7-aastased

2.3.6.1. Häälamine

Häälleb etteõeldu kordamisel õigesti tähenduselt võõraid sõnu. Häälleb õigesti võõrhäälikuid (*f, š*) tuttavates sõnades (nt *Fanta, šokolaad*)

2.3.6.2. Sõnavara

Selgitab kuuldu kujundlike väljendit (*tuul ulub, kevad koputab aknale*) tähendust oma sõnadega ja/või toob enda kogemusega seotud näiteid. Kasutab kõnes mõningaid abstraktse so mittekogetava vastega) tähenduseg sõnu (nt. tundeid, vaimset tegevust tähistavaid: *mõtlen, arvan, julge, lahk*). Kasutab kõnes inimesi ja inimese tegevust iseloomustavaid sõnu. Liidab ja tuletab analoogia alusel tuttavas kontekstis keelenormi järgide sõnu. Kasutab õigesti aja- ja ruumisuhteid väljendavaid sõnu (nt *vahel, kohal, otsas, varem, hiljem, enne, pärast*). Mõistab abstraktseid üldnimetusi õpit valdkondades (nt *transport, elusolend tähtpäevad, kehaosad*).

2.3.6.3. Grammatika

Kasutab oma kõnes kõiki käändevorm ainsuses ja mitmuses, sh harva esinevaid käändevorme (nt olev kääne *arstina*). Kasutab oma kõnes käändevorme har esinevates funktsioonides (nt kohakäänded *ajasuhete väljendamiseks hommikust õhtuni*). Kasutab oma kõnes õigesti osastava ja sisseütleva käände erinevaid lõpuvariante (nt *palju linde, konni, autosid*). Kasutab oma kõnes enamasti õigesti laadivahelduslikke sõnu (*poeb-pugem siga - sead*). Kasutab õigesti põimlauseid, mis väljendavad järgmisi suhteid: põhjus, sidendiga *sest*; eesmärk, nt sidendiga tingimus, nt sidenditega *kui...siis*.

2.3.6.4. Tekst

Jutustab olu- ja tegevuspiltide järgi, kirjeldab tuttavaid esemeid ja nähtusi, andes edasi põhisisu ja olulised detaile. Tuletab mõttelüngaga tekstis iseseisvalt puuduva info. Räägib sellest, mida hakkab tegema (planeerib välikõnes tuttavaid tegevus. Laiendab jutustades

täiskasvanu suunamisel teksti (tuletab eelnevat ja järgnevat tegevust, sündmust). Kirjeldab sündmust enda ja teiste positsioonilt. Parandab ja täpsustab oma teksti jutustamise käigus.

2.3.6.5. Suhtlemine

Kasutab dialoogis erinevaid suhtlemisstrateegiaid (nt veenmine, ähvardamine) sõltuvalt suhtlemiseesmärkidest. Valib intonatsiooni ja sõnu vastavalt kaassuhtlejale (laps – täiskasvanu) ja suhtlemispaigale (kodu – võõras koht Mõistab kaudseid ütlusi (Nt *ruumis on aken lahti*. Otsene ütlus: *pane aken kinni!*; kaudne: *mul on jahe.*). Suunab kõnega kaaslaste tegevust ja annab sellele hinnanguid.

2.3.6.6. Lugemise ja kirjutamise esmased oskused / ettevalmistus lugemiseks/kirjutamiseks

Nimetab ja kirjutab enamikku tähti. Veerib 1-2-silbilisi sõnu kokku, pikemaid sõnu loeb aimamisi (järgnev kontrollita) ja sageli eksib. Häälib õigesti 1-2-silbilisi ka sulghäälikuid sisaldavaid häälikuühenditeta sõnu. Kirjutamisel märgib õigesti 1-2-silbiliste häälikuühenditeta sõnade häälikstruktuuri (nt *lähen koli*). Eristab häälikuühendita sõnas kuulmise teel teistest pikemat häälikut. -Jagab kuuldud lause sõnadeks, kasutades väliseid abivahendeid (nt klotse, nõöpe vms) sõnade arvu märkimiseks. Muudab täiskasvanu eeskujul sõna vältestruktuuri (nt *koll–kool, linna (III v.) – lina, tibu–tippu*).

3. Valdkond: MATEMAATIKA

3.1. Valdkonna eesmärgid

Matemaatika valdkonna õppe ja kasvatustegevuse tulemusel laps

- 1) orienteerub ümbritsevate esemete maailmas, sh
  - oskab rühmitada esemeid ühe-kahe tunnuse alusel ja võrrelda hulki,
  - oskab järjestada esemeid suuruse ja asenditunnuste järgi,
  - mõistab olulisemaid aegruumilisi seoseid ja oskab neid kasutada;
- 2) saab aru arvude, suuruste ja kujundite mõistetest, sh
  - mõistab arvu koostist, seoseid arvude vahel,
  - mõistab olulisemate mõõtühikute tähendust,
  - suudab kirjeldada ümbritsevat ruumi kujundimõistete abil.

3.2. Üldteemad

1) ASJADE MAAILM: esemete järjestamine, rühmitamine, orienteerumine ajas ja ruumis, hulgad.

2) ARVUDE MAAILM: loendamine, arvud, liitmine ja lahutamine.

3) SUURUSTE MAAILM: suurused, mõõtühikud.

4) KUJUNDITE MAAILM: tasapinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid.

3.3 Lapse arengu eeldatavad tulemused

3.3.1. 2-aastased

3.3.1.1 ASJADE MAAILM

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

Juhendamisel leiab etteantud esemete hulgast teise samasuguse eseme (nt sama värvi pall).

Orienteerumine ruumis

Juhendamisel paigutab esemeid üksteise sisse, peale.

Orienteerumine ajas

3.3.1.2. ARVUDE MAAILM

Loendamine, arvutamine

Leiab erinevate esemete hulgast üks kuni kaks täiskasvanu kirjeldatud eset (nt kolme erineva nuku hulgast – *leia sinise kleidiga nukk*; erinevate mänguasjade hulgast – *leia kaks karu*).

Juhendamisel osutab esemetele, mida on üks ja mida on palju.

3.3.1.3. SUURUSTE MAAILM

Suurused ja mõõtmised

Juhendamise järgi eraldab etteantud esemete hulgast suurema või väiksema eseme.

3.3.1.4 KUJUNDITE MAAILM

Tasa-pinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

Leiab täiskasvanu juhendamisel katsetuste kaudu sarnase kujundi (ümmargune, kandiline) üksühese vastavuse teel (nn toppimismängud).

3.3.2. 3- aastased

3.3.2.1. ASJADE MAAILM

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

Rühmitab antud kaheksugused esemed kaheks ühesuguste esemete hulgaks ühe ühise tunnuse alusel (kuju, värv, suurus), nt pallid ja klotsid värvuse järgi – punased klotsid ühte ja punased pallid teise hunnikusse.

Orienteerumine ruumis

Suudab tuttavates ruumides (kodu, rühmaruumid) üles leida nimetatud toad või kohad. Juhendamisel paigutab esemeid teise isiku või eseme suhtes *üles-alla, ette- taha*.

Orienteerumine ajas

Matkib täiskasvanu juhendamisel mängus öö ja päeva tähendust (nt ööseks paneb nuku agama, päeval nukuk mängib).

3.3.2.2. ARVUDE MAAILM

Loendamine, arvutamine

Loendab esemeid kolme piires, nimetades arve ja sõnastades loendamise tulemust (mitu?, nt mitu palli on kastis).

3.3.2.3. SUURUSTE MAAILM

Suurused ja mõõtmised

Osutab (küsimuse põhjal) kahest samatüübilisest esemest suuremale või väiksemale.

3.3.2.3. KUJUNDITE MAAILM

Tasa-pinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

Leiab täiskasvanu juhendamisel etteantud kujundi järgi erinevate geomeetriliste kujundite hulgast kõik samasugused kujundid (nt ringi abil kõik ülejäänud ringid).

3.3.3. 4-aastased

3.3.3.1 ASJADEMAAILM

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

Rühmitab antud erinevaid esemeid (nt pallid, pliiatsid, kommid, klotsid jne) ühe etteantud tunnuse (värv, suurus, kuju) alusel, nt leia kõik pikad pliiatsid või leia kõik kollast värvi esemed jne).

Orienteerumine ruumis

Juhendamisel määrab enda ja esemete asukoha ruumis teiste esemete suhtes sõnadega peal, all, sees, taga või ees.

Orienteerumine ajas

Nimetab ja kasutab ööpäeva osade määramisel sõnu öö ja päev.

3.3.3.2. ARVUDEMAAILM

Loendamine, arvutamine

Moodustab uue suuruse (3–5) ühe lisamise teel ja sõnastab loendamise tulemuse

3.3.3.3. SUURUSTE MAAILM

Suurused ja mõõtmised

Suudab leida ja nimetada, milline kahest eritüübilisest esemest on suurem- väiksem, pikem- lühem.

3.3.3.4. KUJUNDITE MAAILM

Tasa-pinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

Leiab ümbritsevast keskkonnast etteantud kujundi abil (ring, ruut, kolmnurk) samakujulisi esemeid. Koostab lihtsamat mustirida (värvi, vormi või suuruse vaheldumine) kujundeid kasutades.

3.3.4 5-aastased

3.3.4.1. ASJADEMAAILM

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

Võrdsustab antud erinevate esemete hulgad paaride moodustamise teel esemeid ümber paigutades (nt igale jänesele üks porgand).

Orienteeru-mine ruumis

Nimetab inimese või eseme asukoha teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu *üleval*, *keskel*.

Orienteeru-mine ajas

Nimetab erinevaid päeva osi (*hommik*, *lõuna*, *õhtu*) ja toob abistavate küsimuste põhjal näiteid oma tegevuste kohta päeva eri aegadel. Nimetab kõik aastaajad ning kirjeldab nende kogetavaid tunnuseid kodukohas ja laste tegevusi eri aastaegadel

3.3.4.2. ARVUDEMAAILM

Loendamine, arvutamine

Kasutab esemete (kuni viis) arvu võrdlemisel sõnu *rohkem*, *vähem*, *võrdselt* (*ühepalju*). Kasutab järgarve kuni viieni eseme/isiku positsiooni nimetamisel (*mitmes?*).

3.3.4.3. SUURUSTE MAAILM

Suurused ja mõõtmised

Küsimuse põhjal kirjeldab, millised osutatud ümbritsevatest esemetest on teistest suuremad, väiksemad, pikemad, lühemad, laiemad, kitsamad, kõrgemad, madalamad.

3.3.4.4. KUJUNDITE MAAILM

Tasa-pinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

Otsustab, kas kaks antud kujundit on sama- või erisugused, ning kirjeldab nende kujundite erinevusi nurkade olemasolu, arvu, kujundi, suuruse ja värvuse alusel (ring, ruut, kolmnurk).

3.3.5. 6-aastased

3.3.5.1. ASJADEMAAILM

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

Otsustab ja põhjendab esemete kuuluvust või mittekuuluvust hulka erinevate tunnuste (suurus, värv, kuju, otstarve) alusel (nt mängukarud ja lennuk – lennuk ei kuulu siia hulka, ta on transpordivahend; valged jänesed ja valge lill – kuuluvus hulka on valitud värvi põhjal).

Orienteeru-mine ruumis

Kirjeldab inimese või eseme asukohta teise inimese või eseme suhtes, kasutades õigesti sõnu *kõrval, ääres*.

Orienteeru-mine ajas

Nimetab õiges järjekorras kõik nädalapäevad ja toob küsimuste abil näiteid oma tegevuste kohta, kasutades mõisteid *eile, täna, homme*.

3.3.5.2. ARVUDEMAAILM

Loendamine, arvutamine

Võtab vastavalt esitatud arvule (kuni viis) õige koguse antud esemeid. Moodustab uue hulga (kümne piires) esemete lisamise või äravõtmise teel (nt lisades 7 kivile veel ühe, saab uue suuruse – 8 kivi). Nimetab etteantud arvude hulgast, milline arv on antud arvule eelnev või järgnev (nt esemete loendamisel leiab laps arvu 6 ning laps otsustab ja nimetab, milline arv on kuuele eelnev (5) või järgnev (7)).

3.3.5.3. SUURUSTE MAAILM

Suurused ja mõõtmised

Suudab otsustada ja nimetada, milline ese (esemed) etteantud esemetest on lühem, pikem või ühepikkune (laiem-kitsam-ühelaiused, suurem-väiksemühesuurused, paksempeenem- ühepaksused, madal-kõrgeühekõrgused). Mõõdab esemete pikkust, laiust, kõrgust ja objektidevahelist kaugust kokkulepitud vahendite pikkuse abil (nt nööri, pulka, sammud jne, nt laua kõrgust mõõdetakse pulga abil, siis on tulemuseks nt kolm pulga pikkust, või uksest lauani on 7 sammupikkust jne).

3.3.5.4. KUJUNDITE MAAILM

Tasa-pinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

Moodustab erinevaid vahendeid (pulgad, kõrred, paelad jms) kasutades etteantud kujundiga samasuguse kujundi. Koostab kujunditest näidise järgi ja näidiseta pilte

3.3.6. 7-aastased

3.3.6.1. ASJADEMAAILM

Rühmitamine ja järjestamine, hulgad

Järjestab kuni viis eset pikkuse, laiuse, kõrguse ja paksuse järgi, kirjeldades ühte eset teise suhtes (pikem-lühem, laiemkitsam, kõrgem-madalam, paksem-õhem).

Orienteeru-mine ruumis

Leiab ja kirjeldab uhendamise järgi ja mandatud mõistete abil etteantud punkti tasapinnal (paberil), ruumis ja õuealal (tuttavas ümbruskonnas).

Orienteeru-mine ajas

Nimetab kuude nimetusi ning teab oma sünnikuud. Määrab seieritega kellal kellaega täistundides.

Suudab kõnes õigesti kasutada sõnu *enne, praegu, hiljem, noorem, vanem* (nt siduda inimese eluringiga).

3.3.6.2. ARVUDEMAAILM

Loendamine, arvutamine

Koostab etteantud hulga järgi vahendeid kasutades lihtsaid matemaatilisi jutukesi. Liidab ja lahutab erinevate vahendite abil 5 piires ja kasutab matemaatilisi märke (+, -, =). Tunneb ja kasutab numbrimärke (0–9) ja arve (11–2) esemete arvu määramisel.

3.3.6.3. SUURUSTE MAAILM

Suurused ja mõõtmised

Eristab mängulises tegevuses mõõtühikuid (km, kg, l, kr, s) ja rakendab neid õigetel kasutuseladel (nt poemängus: ühe liitri piima eest tuleb maksta 7 krooni; arstimängus: mängult on haiglani 10 km jne).

3.3.6.4. KUJUNDITE MAAILM

Tasa-pinnalised ja ruumilised geomeetrilised kujundid

Leiab erinevate kujundite ja esemete (nt silindrid, koonused, ristkülikud, kerad, kuubid, püramiidid) hulgast ümarkehad ja tahukad ning kirjeldab nende omadusi (nt ümarkehasid saab veeretada, tahukal on tasased tahud, sirged servad ja teravad tipud; neid saab üksteise peale laduda ja teha torni või ehitada maja jne).

4. Valdkond: KUNST sisukirjeldus

4.1. Eesmärgid

Kunsti valdkonna õppe-ja kasvatustegevuse tulemusel laps

- 1) suudab kasutada erinevaid materjale, tööriistu ja võtteid;
- 2) suudab keskenduda alustatud kunstitööle;
- 3) suudab kasutada värve erinevate vormide ja rütmide loomisel;
- 4) suudab rääkida vaatluse all olevast kunstiteosest;
- 5) suudab teistele mõistetaval moel kujutada tuttavaid objekte.

4.2. Üldteemad

- 1) voolimine;
- 2) joonistamine;
- 3) maalimine;
- 4) meisterdamine;
- 5) tööprotsessi juhtimine, teose loomine;
- 6) visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös;
- 7) kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia);
- 8) kujundamine, disainimine;
- 9) visuaalse keskkonna teadvustamine;
- 10) kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist;
- 11) visuaalse keele kasutamine.

4.3 Lapse arengu eeldatavad tulemused

4.3.1. 2-aastased

1) Voolimine

Juhendamisel muljub voolimismaterjali, mängides muudab vabalt savitüki kuju. Juhendamisel tükeldab savi, plastiliini. Tegevust jälgendades vajutab voolimismassi auke.

2) Joonistamine

Kritseldab varasemast liikuvama ja vabama käega. Juhendamisel tõmbab jämedate joonistusvahenditega erinevaid jooni. Hoiab meeldetuletamisel paberit kinni ja joonistab vaid selleks ettenähtud kohta (nt paber, asfalt).

11) Maalimine

Kannab värvi õpetaja antud värvise pintsliga paberile spontaansete, teadvustamata liigutustega. Jätab paberile jäljendeid õpetaja värviga kaetud svammiga, templiga jne. Juhendamisel teeb näpuvärvidega paberile erineva suunaga sirgeid, kaarjaid jne jooni.

11) Meisterdamine

Eristab õpetaja juhendamisel erinevat ehitus-, looduslikku vms tegutsemiseks pakutud materjali. Ettenäitamisel laob vahendid üksteise peale, järgi, kõrvale jne. Juhendamisel

kortsutab pehmet paberit, rebib pabeririba küljest tükke, asetab paberist välja lõigatud kujundid liimiga kaetud paberile.

5) Tööprotsessi juhtimine, teose loomine

Julgeb osaleda kunstitegevuses. Püüab jäljendada ettenäidatud liigutusi individuaalselt tegutsemise juures või väikeses lastegrupis. Väljendab positiivset emotsiooni töö valmimise järgselt. Julgustamisel tegutseb erinevate kunstimaterjalide ja vahenditega.

6) Visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös

Jäljendab loodushääli, liikumisi ning matkib neid ka iseseisvalt. Suunamisel tunneb ära erinevate omadustega, värvusega, suurusega esemeid. Vaatleb ja tunneb ära tuttavaid asju, esemeid, nähtusi, osutades neile. Kritiseldab maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.

7) Kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia)

Tunneb meeldetuletamisel ära põhivärvid (kollane, punane, sinine) ja osutab neile. Suunamisel annab kritiseldustele tuttavate inimeste, esemete ja nähtuste nimed. Abistab täiskasvanut erinevate liivast, lumest jne vormide moodustamisel. Muudab olemasolevaid vorme ja väljendab soovi nende taastamiseks.

8) Kujundamine, disainimine

Joonistab vaid selleks ettenähtud kohta. Matkib täiskasvanu liigutusi tegutsemisel erinevate kunstivahenditega. Kritiseldab juhendamisel maapinnale, liivale, lumele ka väljaspool kunstitegevust.

9) Visuaalse keskkonna teadvustamine

Vaatleb uusi asju emotsionaalselt, elavneb, juhivad nendele täiskasvanu tähelepanu. Huvitub ümbritsevatest esemetest, taimedest ja loodusnähtustest

10) Kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist

Suunavate küsimuste abil leiab piltidele, illustratsioonidelt tuttavaid esemeid ning nimetab neid. Rõõmustab, elavneb äratundmisrõõmust.

11) Visuaalse keele kasutamine

Annab erineva pikkuse ja suunaga joonte nimetusi – koer, kass, pikem kriips – suur koer jne.

4.5.2. 3-aastased

1) Voolimine

Muljub ja näpistab, juhendamisel rullib ja veeretab voolimismaterjale (savi, plastiliin). Surub sõrme või pulgaga pehmesse materjali auke, teeb pinnale jooni ja täppe.

2) Joonistamine

Tõmbab iseseisvalt jämedate joonistusmaterjalidega (rasvakriidid, pehmed pliiatsid jne) erinevaid jälgi (täpid, jooned: vertikaalsed, horisontaalsed, lainelised, katkendlikud, spiraalsed), püüdes paberil. Meeldetuletamisel hoiab õigesti pliiatsit jt joonistusvahendeid.

3) Maalimine

Juhendamisel võtab pintsliga värvi, loputab pintsli vees. Tõmbab pintsliga erineva suunaga jooni, teeb täppe. Teeb näpuvärvidega punkte, jooni ja pindu. Vajutab templiga erinevatele pindadele (nt paber, kartong) jäljendeid.

4) Meisterdamine

Kortsutab pehmet paberit, rebib paberiribast tükke. Puistab õpetaja poolt liimiga kaetud paberile paberitükke, seemneid vms. Asetab alusele ja surub kinni õpetaja poolt liimiga kaetud paberist kujundid, puulehed vms (nt lehed puule).

5) Tööprotsessi juhtimine, teose loomine

Teeb suulise suunamise juures kaasa ettenäidatud liigutusi ja tegevusi, matkib neid ka iseseisvalt. Annab oma tööle nimetuse. Näitab tulemust (olgu see siis tuntav ja tähenduslik või mitte) teistele kui oma teost. Aitab töökohta ette valmistada ja töö lõpetamise järel ära koristada.

6) Visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös

Juhendamisel leiab ümbritsevate esemete ja nähtuste (nt mänguasi, vihm, lumi) hulgast ideid.

7) Kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia)

Kujutab tuttavaid asju ja nähtusi, lähedasi inimesi ning nimetab, mida kujutas. Leiab juhendamise abil konkreetset värvi (punane, kollane, sinine, roheline) eseme teiste antud esemete (mänguvasjade, pliiaatsite, paberite, plastiliinipulkade vms) hulgast. Tunneb rõõmu erinevate vormide loomisest (savist, liivast, lumest) lihtsalt mängust muudetava, vormitava materjaliga (äratuntav vorm ja tähendus pole peamine).

8) Kujundamine, disainimine

Kaunistab (täppidega, joontega) mitmesuguseid etteantud ruumilisi ja tasapinnalisi esemeid (nt lillepott, paber, taskurätt, papptaldrik, pall, sokk, plastiliinist plaat, kivi jne).

9) Visuaalse keskkonna teadvustamine

Vaatleb ja osutab ümbritsevatele asjadele, olles avatud uuele ja huvitavale (nt vikerkaar, märg liiv, udune aken, jalajäljed, lillepeenar jne).

10) Kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist

Vaatleb pilte, näidistõid, raamatu illustratsioone; osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele ning nimetab neid (auto, puu, koer, maja, vihm jne).

11) Visuaalse keele kasutamine

Vaatleb pilte, näidistõid, raamatu illustratsioone; osutab enda jaoks tähtsatele objektidele, nähtustele ning nimetab neid (auto, puu, koer, maja, vihm jne).

4.5.3. 4-aastased

1) Voolimine

Annab voolitud ümarvormidele erinevaid nimetusi. Rullib savitükki ja muudab rullimise tulemusel tekkinud pikliku vormi kuju, andes edasi asjade, esemete jne iseloomulikke tunnuseid. Vajutab ümarvormi pihkude ja/või sõrmede vahel õhemaks, pigistab ja venitab savi sellele teise kuju andmise eesmärgil. Moodustab väikestest voolitud vormidest terviku neid üksteise peale, sisse jne ladudes. Juhendamisel kasutab voolimispulka savi vms voolimismaterjali tükeldamiseks.

2) Joonistamine

Tõmbab iseseisvalt horisontaalseid ja vertikaalseid triipe sooviga jäljendada konkreetseid esemeid. Juhendamisel tõmbab erineva kuju ja suunaga, sealhulgas ka kaarjaid jooni. Kasutab erinevaid joonistusvahendeid liigse surveta. Suudab kujutada naturile sarnaseid, lähedasi esemeid, asju, inimest (nn peajalgsed).

3) Maalimine

Juhendamisel kasutab kattevärve kogu pinna katmiseks. Ümarvormi joonistab värvilaigu pintsliga suurendamise teel. Suunamisel võtab pintslile vajaliku koguse värvi ja loputab pintsli peale kasutamist. Meeldetuletusel ei värvi üle paberi serva. Selgitusel kasutab töös pintsli erinevaid osi (otsa, külge) ja teab, kuidas tekitada erinevaid pintslijäljendeid.

4) Meisterdamine

Lõikab paberist ribasid ja lihtsama kujundi mööda etteantud joont. Katab liimiga talle näidatud pinna ja täiendaval juhendamisel asetab sinna soovitud kujundid Ettenäitamisel ühendab erinevaid materjale (looduslik materjal ja paber; suled a paber jne). Kortsutab erineva paksusega paberit. Matkib täiskasvanu tegevust lihtsa mänguasja valmistamisel (nt päkapikk – käbile müts; siil – männikäbile nina). Voldib paberi pooleks

5) Tööprotsessi juhtimine, teose loomine

Tegutseb emotsionaalselt. Tegutseb suunamisel, ergutamisel ühe teema piires. Järgib töö käigus saadud tehnilisi juhiseid. Enamasti lõpetab alustatud töö (või lõpetab siis, kui peab seda ise valminuks). Loob töö järjepidevalt, planeerib esmaselt töö käiku.

6) Visuaalse info otsimine ja kasutamine oma töös

Kujutab olendeid, esemeid tegelikkusega sarnaselt. Nimetab esemete iseloomulikke tunnuseid ning osutab samade esemete, nähtuste muutumisele. Kujutab esemeid, asju oma tunnetuse, tajumise ja nägemise seisukohalt. Osutab kunstitegevuse võimalustele väljas(liiv, lumi, looduslik materjal) ja kasutab neid.

7) Kujutava kunsti abiteaduse rakendamine (värv, vorm, kompositsioon, perspektiiv, anatoomia)

Nimetab põhivärve ning lisaks rohelist, oranži, roosat, musta, pruuni. Oskab nimetada tumedamaid ja heledamaid värvitoone. Kujutab tuttavaid objekte, nähtusi oma sümbolite abil, mis on olemuselt täienevad ja muutuvad keerukamateks.

Valib tööks meeldivad toonid ja värvid ning põhjendab oma valikut elementaarsel moel. Kirjeldab ja kasutab esemetele ja nähtustele iseloomulikke värvusi. Juhendamisel võib ümar- ja piklikke vorme.

8) Kujundamine, disainimine

Kaunistab tasapinnalisi esemeid valmis kujunditega neid sinna spontaanselt paigutades. Laob 3–4 tuttavast geomeetrisest kujundist esemeid, loomi jne. Suunamisel ja tähelepanu juhtimisel lisab valmivale esemele iseloomulikke detaile. Kaunistab valmistatud voolingu, kasutades voolimispulka või lisades suuremale vormile väikseid ümaraid või piklikke vorme. Koostab mängudes ja vabas tegevuses (nt mosaiikmängud) lihtsaid mustreid.

9) Visuaalse keskkonna teadvustamine

Teab erineva suurusega esemeid ja tajub esmaselt nähtuste omavahelisi seoseid. Osutab esemete ühiste tunnustele. Kirjeldab sagedamini esinevat looduslikku materjali ja selle omadusi (nt käbid, kastanimunad, puulehed). Kasutab looduslikku materjali asendusemänguasjadena. Ühendab looduslikku materjali elementaarsete võtetega (plastiliin, savi jne).

10) Kunsti vaatlemine, kunstiteose analüüsimine, vestlused kunstist

Suunavate küsimuste abil analüüsib ja annab tööle hinnangu. Põhjendab, miks töö, pilt meeldib. Vastab küsimustele ja selgitab, miks kujutab esemeid, nähtusi just sellisel viisil.

11) Visuaalse keele kasutamine

Kindlaskujunenud sümbolite abil ja soovitud värve kasutades annab edasi oma emotsioone, tuttavaid inimesi, esemeid, nähtusi jne.

4.5.4. 5-aastased

Kujutamine ja väljendamine

Kujutab asju, olendeid, objekte jms isikupäraste sümbolitega, mis täienevad olemuselt ja muutuvad keerukamaks. Jutustab oma töödes nii tuttavatest ja kogetud asjadest ja olukordadest kui ka fantaasiatest. Kasutab värvitoone oma seostest ja tunnetest lähtuvalt. Võrdleb heledamaid ja tumedamaid värvitoone.

Kujundamine

Koostab elementidest lihtsa kordumisskeemiga mustririba. Koostab tähtpäevakaardi kasutades sündmuse meeleoluga sobivaid motiive

Voolimine

Muudab voolimismaterjalide kuju neid venitades ja pigistades. Õõnestab ümarvorme pöidlaga vajutades. Ühendab voolitud detaile omavahel.

Joonistamine

Ühendades jooni ja kujundeid joonistab sümbolitega, mis täienevad ja muutuvad keerukamaks. Joonistab ja värvib pindu värvipliitsite ja kriitidega (sh pastell), muutes joonte tihedust. Kasutab joonistusvahendeid liigse surveta

Maalimine

Võtab pintslile vajaduse korral värvi lisaks ja katab pindu. Teeb objektidele väiksemaid detaile kasutades pintslivajutusi ja –tõmbeid. Ei kata juba kaetud pinda korduvalt

Meisterdamine

Lõikab ja rebib paberist ribasid ja lihtsamaid kujundeid ning kleebib neid vastavalt töö olemusele. Lükib auguga esemeid paelale, traadile vms. Valib meelepärased vahendid (looduslik või tehismaterjal, pael, paber jne) ning ühendab neid omavahel ma tööd teostades.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

Tunneb huvi raamatuillustratsioonide vastu, vaatleb, esitab küsimusi ja avaldab oma arvamust. Jutustab küsimuste toel oma tööst (mida kujutas, milliseid materjale kasutas jne). Suhtub kaaslaste töödese heasoovlikult.

4.5.5. 6-aastased

Kujutamine ja väljendamine

Kujutab esemeid ja objekte arvestades proportsioone, vastavuses aastaajaga. Kasutab naturilähedasi värvitoone. Vajadusel segab ise vajamineva värvitooni.

Kujundamine

Täiendab või loob ise mustri ribale, ruudule, ringile. Suudab luua lihtsamaid etnograafiliste sugemetega mustreid.

Voolimine

Teisendab põhilisi vorme (kerast või silindrist muna, ploom). Elusolendit voolides annab edasi liikumist.

Joonistamine

Kujutab elusolendeid, masinaid, loodust äratuntaval moel. Kujutab objekte natuuri järgi (mänguasjad, lilled jms).

Maalimine

Vastavalt vajadusele ja juhendamisel segab värve (hall, roosa, oranž, violetne). Kasutab töötades erineva jämedusega pintsleid.

Meisterdamine

Rebib tükikesi, ribasid, ümarvorme. Lõikab välja sümmeetrilisi kujundeid. Kasutab erinevaid tehnikaid ja materjale kombineerides neid samal ajal.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

Illustratsioone, fotosid, maale jms kirjeldades nimetab aastaaja, valitseva meeleolu. Oma tööd kirjeldades suudab põhjendada teema- ja materjalivalikut, töö meeleolu.

4.5.6. 7-aastased

Kujutamine ja väljendamine

Kasutab loovalt geomeetrilisi kujundeid ja nende kombinatsioone. Püsib töös valitud teemas tõlgendades seda isikupäraselt. Rõhutab tähtsaimat oma töös suuruse, värvi või asukoha valikuga. Tunneb erinevaid värvitoone, nimetab neid (taevassinine, sirelililla, samblaroheline jne).

Kujundamine

Märkab mustri rütmi, suudab seda jätkata. Mustri või ehismotiivi kujundamisel arvestab kaunistatavat eset. Selgitab omavalmistatud esemete otstarvet, nimetab koha, kuhu ese sobib. Aitab kaunistada ruume tähtpäevade puhul (ka peolauda).

Voolimine

Kasutab iseseisvalt tuttavaid voolimismaterjale, arvestades nende eripära. Valmistab koos õpetajaga ise voolimissegusid (soolataigen, papmašjee jms). Niisutab vajadusel voolingute ühenduskohti esemete tugevdamiseks.

Joonistamine

Kasutab vajadusel koos erinevaid joonistusvahendeid lähtudes nende kasutusvõimalustest.

Kujundeid värvides varieerib käe liikumise suunda. Sobitab pindu kattes omavahel peenemaid ja jämedamaid, heledamaid ja tumedamaid jooni.

Maalimine

Segab uute toonide saamiseks iseseisvalt värve. Kasutab töötamisel erineva jämedusega pintsleid. Väldib värvide määrdumist.

Meisterdamine

Kujundab või täiendab oma tööd, kleepides sellele erinevast materjalist detaile. Valib erinevate materjalide liitmiseks sobiva ühendusviisi. Valmistab lihtsa mänguasja täiskasvanu tegevust matkides.

Kunsti vaatlemine, vestlused kunstist

Teoseid või ümbritsevaid objekte vaadeldes märkab detaile, kirjeldab värve, meeleolu. Fantaseerib, jutustab teose juurde ka proloogi ja epiloogi. Kasutab fotosid, kunstiteoseid (sh skulptuure), raamatuillustatsioone oma töö lähtealusena, luues omanäolise ja vaba variandi.

4.5.7. Kooliküpsus

Kooliküps laps :

Leiab ümbritsevat vaadeldes erinevaid detaile, objekte ja nendevahelisi seoseid; kujutab ümbritsevat vabalt valitud ja isikupärasel viisil.

Väljendab joonistades, maalides, voolides, meisterdades meeleolusid ja fantaasiat.

Kasutab kunstitöö loomiseks erinevaid vahendeid.

Kasutab töövahendeid (pliiatsit, pintsli, kääre, voolimispulka, haamrit, naasklit) kasutades õiget tehnikat.

Kujutab objekte nende iseloomulike tunnuste kaudu.

Keskendub alustatud tegevusele, loob oma kunstitöö, viies selle lõpule.

Loob esemeid erinevaid tehnikaid kasutades, räägib nende otstarbest.

Tööst lähtuvalt valib (või loob ise) sobivad motiivid eseme kaunistamiseks.

Kirjeldab kunstiteoseid, nende värve, meeleolu.

5. Valdcond: MUUSIKA sisukirjeldus

5.1. eesmärgid

- Kujundada lapse positiivne suhtumine muusikalisse tegevusse.
- Rikastada lapse tundeelu muusikaelamuste kaudu ning arendada muusikalist maitset.
- Arendada lapse rütmitaju, õpetades kuulama muusikat, laulma, mängima lastepillidel, liikuma ja tantsima muusikapala või laulu saatel.
- Võimaldada lapsel vaba ja loovat eneseväljendust muusika toel ja musitseerides.
- Arendada lapsel kollektiivse ja individuaalse musitseerimise ning esinemise oskust.

5.2. Õpitulemus

- Laps on positiivselt häälestatud muusikaõpetuseks.
- Laulab ilmekalt loomuliku häälega ja vaba hingamisega lihtsaid rahva- ja lastelaule nii üksi kui ka rühmas.
- Kuulab tähelepanelikult laulu või muusikapala ning iseloomustab kuulatud muusikat.
- Mängib rütmilise ja meloodiapillidel õpitud lauludele ja muusikapaladele lihtsaid kaasmänge.
- Rütmiline kindlus laulmisel ja pillimängimisel ning muusika järgi liikumisel.
- Lihtsate tantsusammude tundmine ja tantsimine paarilisega.

5.3. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamine

Muusikaõpetus on seostatud nädalateemadega rühmades. Muusikat kasutatakse lõimiva tegevusena ka teistes õppe- ja kasvatustegevuse valdkondades. Muusika on igapäevaelu osa nii argi- kui ka pidulike sündmuste puhul. Võimalust mööda ühildatakse rütmilise liikumise sisu liikumisõpetuse sisuga.

5.4. Õppe- ja kasvatustegevuse sisu

- Arvestatakse lapse individuaalseid eeldusi, toetatakse eduelamustele ja tunnustusele.
- Tegevuse planeerimisel:
  1. Jälgitakse pühi ja tähtpäevi, muusika- ja kultuurielu sündmusi.
  2. Toetatakse rahvakalendri, mille tavade järgimine aitab tajuda aja kulgu.

3. Muusikapalade valikul arvestatakse laste huve ning ea- ja jõukohasust.
- **Laulu ja muusikapalade abil õpetatakse:**
    1. oma tundeid väljendama vanemate, kodu, pereliikmete, sõprade ja kodumaa vastu
    2. meeleolusid tajuma
    3. muusikatraditsioone tundma, rahvalaule, -pille, -pillilugusid ja -tantse, muusikaloojaid ja esitajaid.
    4. luuakse alus oma rahva ja teiste rahvaste muusikakultuurist osasaamisele.
    5. mitmesuguste helide (looduses, maal, linnas) kuulamine, matkimine, väljendamine liigutuste ja sümbolitega.
    6. kuulnud hääle seostamine pildiga
    7. hääletämbri mängud ja ülesanded; mõisted: õrn, mahe, terav, kähe.
    8. kõrged ja madalad helid
  - **Muusika kuulamine:**
    1. Miimiline, laululine ja tantsuline eneseväljendus: loomade, muinasjututegelaste, loodusnähtuste jm kujutamine muusika järgi liikudes.
    2. Muusikas kuuldu seostamine elu ja loodusega ning muude kunstilise tegevuse vormidega (joonistamine, voolimine, plastika, tants, jutukesed, muinasjutud).
    3. Muusika põhimõisteid ettevalmistavad väljendid: kurb-röömus, vali-vaikne, kiire-aeglane, pikk-lühike, tugev-nõrk, üks-mitu, sirge-looklev, tõusev-laskuv, paigalseisev-liikuv.
  - **Hääleaparaadi, diktsiooni ja hingamise ettevalmistamine.**
    1. Emotsionaalse väljendusoskuse arendamine eriilmeliste lauludega.
    2. Kooslaulmine, laulumängud, muusikalised mängud, pillisaated.
    3. Laulmine või luuletuse lugemine vahelduvalt häälega ja mõttes ühesugust tempot hoides.
    4. Laulmine või lugemine ühel ajal liikumise, liigutuste või pillimänguga.
    5. Oma tegevuse kooskõlastamine teiste tegevusega muusikalistes ettekannetes rühmas ja pidudel.
  - **Rütmitaju arendamine:**
    1. Erinevate tempode ja rütmide tunnetamine ning väljendamine muusikaga kooskõlastatud liikumises.
    2. Laulude, lasteriimide ja -luuletuste rütmiline saatmine plaksude, nipsude, rõhksammude ja rütmipillidega või ilmestamine liigutustega.
    3. Liikumise muutmine sõnalise märguande või muusika muutuse tajumise järgi.

5.5. Lapse arengu eeldatavad tulemused

5.5.1. 2- aastased:

1. Tunneb rõõmu kuulatavast muusikapalast.
2. Kuulab ja jälgib õpetaja laulu.
3. Mängib õpetaja ettenäitamisel kaasa kehapillil (patsutab, plaksutab).
4. Sooritab koos õpetajaga lihtsaid liikumisi vastavalt laulu tekstile.

5.5.2. 3- aastased:

1. Reageerib emotsionaalselt vastavalt muusika iseloomule.
2. Huvitub laululisest tegevusest, püüab kaasa laulda. Osaleb laulu esitamises.
3. Mängib muusikat kuulates, lauldes ja liikudes kaasa pulssi või rütmi keha- või rütmipillil.
4. Liigub koos õpetajaga vastavalt muusika meeleolule, arvestades pulssi ja meetrumit.

5.5.3. 4- aastased:

1. Kuulab laulu ja muusikapala ning väljendab emotsionaalselt muusikas tajutud meeleolu liigutuste ja liikumisega.
2. Laulab peast lihtsaid õpitud rahva- ja lastelaule nii üksi kui ka rühmas.
3. Mängib rütmipille muusika kuulamise, liikumise ja laulmise saateks.
4. Väljendab loova liikumisega muusika meeleolu, kasutab tantsimisel eakohaseid tantsuelemente ning osaleb laulumängudes

5.5.4. 5- aastased:

1. Kuulab laulu ja muusikapala huviga ja väljendab muusikas tajutud meeleolusid erinevate muusikaliste tegevuste kaudu.
2. Laulab loomuliku häälega ning rühmaga samas tempos. Laulab peast mõningaid rahva- ja lastelaule.
3. Mängib rütmipillidel saateid lasteriimidele ja -lauludele. Tunneb kuulates tämbri järgi õpitud rütmipille.
4. Muudab liikumist muusikaosade ja muusikaliste väljendusvahendite vaheldumise põhjal. Esitab õpetaja poolt seatud tantse.

5.5.5. 6- aastased:

1. Tunneb lihtsamaid muusikažanre (marss, laul, tants). Väljendab loovalt muusika kuulamisest saadud elamusi.
2. Laulab ilmekalt ja peast õpitud rahva- ja lastelaule ning esitab neid ka rühmas.
3. Mängib rütmi- ja meloodiapillidel lihtsamaid kaasmänge nii üksi kui ka pilliansambelis.
4. Reageerib muusika tempo muutustele rütmiliselt täpselt. Liigub ja tantsib sünkroonis teistega.

5.5.6. 7- aastased:

1. Iseloomustab kuulatud muusikat ja näitab üles loomingulist initsiatiivi, toetudes oma kogemusele kuulnud pala suhtes. Eristab vokaal- ja instrumentaalmuusika lihtsamaid žanre.
2. Laulab ilmekalt voolava ja pehme häälega rahva- ja lastelaule ning esitab neid nii rühmas kui ka üksi.
3. Oskab mängida eakohastel rütmi- ja meloodiapillidel kaasmänge õpitud lauludele, lasteriimidele ja instrumentaalpaladele nii üksi kui ka pilliansambelis.
4. Väljendab ennast loovalt liikumise kaudu, toetudes õpitud muusikalistele väljendusvahenditele. Sooritab tantsuliigutusi sünkroonselt, väljendusrikkalt ja õige kehahoiuga.

6. Valdkond: LIIKUMINE sisukirjeldus

6.1. Liikumisõpetuse eesmärgid

- tugevdada lapse füüsilist ja vaimset tervist, ergutada psühhomotoorset, sotsiaalset ja tunnetuslikku arengut;
- äratada huvi aktiivse liikumise ja sportimise, spordi kui kultuurinähtuse vastu;
- omandada teadmisi-oskusi liikumisest ning liikumisohutusest.

6.2. Õpitulemus

- Positiivne häälestus liikumiseks.
- Laste eakohane areng lähtuvalt liigutusoskuste kujundamise perioodidest: 0- 2 liikumise ja liigutuste algoskused, reflektorsed liigutused; 0-7 baasmotoorika.
- Omandatud liigutusoskuste täiustamine ja uute keerukamate liigutusoskuste kujundamine põhineb regulaarsel baasmotoorsel eesmärgistatud harjutamisel.
- Kujunevad liigutusoskused ning tegevuste regulaarsel kordamisel mitmesugustes tingimustes arenevad liikumisosavus, vastupidavus, jõud, kiirus, paindumus.

6.3. Üldpõhimõte

Liikumine on seotud muu õppe- ja kasvatustegevusega. Last julgustatakse suhtlema ja ümbritsevat maailma tunnetama aktiivselt tegutsedes. Laste liikumis- ja tegevusvõimalusi rikastatakse ja laiendatakse võimalusel sportlik-arenduslike liikumisviiside (jalgrattasõit, suusatamine jms) kaudu.

6.4. Õppe- ja kasvatustegevuse kavandamise sisu

Õppe- ja kasvatustegevuses peetakse silmas lapse kehalise, vaimse ja sotsiaalse arengu eeldatavaid tulemusi, mis on esitatud riiklikus õppekavas. Tegutsetakse individuaalselt, paarides, rühmades. Eelistatakse võistlusmänge, kus tulemuse otsustab koostöö ausa mängu põhimõttel. Huvi säilitamiseks ja liikumisrõõmu tagamiseks pakutakse vaheldusrikast tegevust ja paiku.

Püütakse lapsi harjutada täitma mängureegleid, arvestama kaaslastega. Aktsepteeritakse laste huvisid-soove harjutuste ja mängude osas. Julgustatakse lapse algatusvõimet.

Võimaldatakse ühesugust tegevust tüdrukutele ja poistele, kuna baasmotoorika kindel omandamine on liigutusliku arengu seisukohalt oluline kõigile. Peetakse silmas, et kõik saaksid ennast hästi ja tähtsana tunda, et õpitaks austama ja arvestama oma kaaslast. Hinnangute andmisel väärtustatakse tulemuse saavutamise nimel tehtud tööd.

6.5 Lapse arengu eeldatavad tulemused

6.5.1. 2- aastased:

1. Sooritab harjutusi aktiivselt ja entusiastlikult. Liigub õpetaja juhendamisel ohutult.
2. Ronib ning roomab üle ja läbi väikeste takistuste. Säilitab kõndides ja joostes sihi ning kõnnib piiratud pinnal. Hüpitab palli.
3. Mängib koos juhendaja ja kaaslastega kõnni- ja jooksumänge.
4. Sooritab ettenäidatud asendeid ja liikumisi. Jookseb veereva vahendi järel.
5. Istub kelgul ja hoiab tasakaalu mäestlaskumisel.
6. Sobitab juhendaja abil liikumist muusika järgi ja kasutab liikudes rütmipille.
7. Mängib vabamängus iseseisvalt.

6.5.2. 3- aastased:

1. Valib teiste riiete hulgast välja võimlemisriided. Arvestab tegevuses rühmakaaslastega.
2. Sooritab põhiliikumisi. Säilitab liikumisel tasakaalu.
3. Mängib matkiva sisuga kõnni- ja jooksumänge ning aktiivse liikumisega mängu.
4. Sooritab võimlemisharjutusi ettenäitamise ja juhendamise järgi ning eri asenditest ja erinevate vahenditega. Teeb painduvust ja kiirust arendavaid harjutusi.
5. Veab kelku ja laskub nõlvakult iseseisvalt alla. Liigub suuskadel otsesuunas.
6. Liigub rütmiliselt muusika järgi.
7. Teeb kaasa matkasid ja kuni 500m pikkuseid rännakuid. Püsib kolonnis.

6.5.3. 4- aastased:

1. Sooritab harjutusi õpetaja sõnalise seletuse järgi. Täidab meeldetuletamisel hügieeninõudeid.
2. Sooritab põhiliikumisi kombinatsioonides ja õpitud harjutustes. Teeb tasakaalu, kordinatsiooni ja osavust arendavaid harjutusi.
3. Mängib 2-4 reegluga liikumismänge ja pingutab end rühmategevuses ühise eesmärgi nimel.
4. Sooritab harjutuste kombinatsioone. Hoiab oma kohta ravis, kolonnis, viirus.
5. Suusatamisel kasutab käte abi ja keppide tuge.
6. Sooritab imiteerivaid liigutusi muusika järgi. Liigub ja plaksutab vastavalt muusika rütmile.
7. Tegutseb iseseisvalt õuealal. Algatab mängu.

6.5.4. 5- aastased:

1. Teab kodukohas harrastatavaid spordialasid ja peetavaid võistlusi. Teab ja kasutab erinevaid spordivahendeid ohutult, sobival viisil ja kohas. Liigub ohutult.
2. Kasutab põhiliikumisi tegevustes ja mängudes, sooritab tasakaalu nõudvaid harjutusi.

3. Mängib võistlusmänge ning tunnustab nii enda kui ka vastasmeeskonna edu.
4. Teeb vahenditega harjutusi eakohaselt õigesti. Valitseb oma liigutusi kordinatsiooni ja tasakaalu nõudvaid harjutusi tehes.
5. Veab kelgul kaaslast ja kelgutab mäest alla, sooritades lisaharjutusi. Suusatamisel kasutab libisemist.
6. Mängib veemänge ega karda vett. Teab basseini ja veekogu kasutamise hügieeninõudeid ja ohutusreegleid.
7. Liigub muusika järgi iseseisvalt ja vabalt vastavalt tempole ning rütmile.
8. Kasutab spordi- ja mänguväljakute vahendeid sihipäraselt. Sooritab rännakuid ja orienteerub koos õpetajaga.

6.5.5. 6- aastased:

1. Osaleb lasteaia spordipäeval. Talub kaotust. Teab ja kasutab õpitud mõisteid. Mõistab hügieeninõuete olulisust. Õnnetuse ja ohu korral kutsub appi täiskasvanu.
2. Käsitseb vahendeid aktiivses tegevuses. Ronib varbseinal ja täidab lisaülesandeid.
3. Käsitseb mängu- ja spordivahendeid loovmängudes.
4. Valitseb harjutusi tehes oma liigutusi ja kehahoidu ning säilitab tasakaalu.
5. Suusatab vahelduva libiseva sammuga. Käsitseb suusavarustust õpetaja abiga.
6. Kasutab lihtsaid tantsusamme üksi ja rühmas tantsides. Kohandab oma liigutusi etteantud rütmiga.
7. Sõidab tõukerattaga ja kahe rattalise rattaga, suusatada.

6.5.6. 7- aastased:

1. Teab erinevaid spordialasid ja nimetab mõne Eesti tuntuma sportlase. Keskendub sihipärasele kehalisele tegevusele. Liikudes ja mängides peab kinni ohutusreeglitest. Täidab hügieeninõudeid.
2. Sooritab põhiliikumisi pingevabalt, liigutused on kordineeritud ja rütmilised, säilitab tasakaalu. Kasutab harjutusi tehes mõlemat kätt korraga, täpsust nõudvas tegevuses domineerivat kätt.
3. Võistleb kombineeritud teatevõistluses, mängib sportlikke elementidega mänge ja organiseerib ka ise liikumismänge. Peab kinni mängureeglitest ja ausa mängu põhimõtetest.
4. Valitseb oma liigutusi nii ruumis, maastiku, tänaval. Orienteerub mänguväljakul. Sooritab painduvust, kiirust, osavust, vastupidavust ja jõudu arendavaid tegevusi.
5. Osaleb kelguvõistlusel. Suusatab kordineeritud liikumisega ning sõidab nõlvakust alla. Käsitseb suusavarustust iseseisvalt.
6. Sooritab rütmiliikumisi kaaslastega ühel ajal. Liigub enda tekitatud rütmi järgi. Väljendab liikumise kaudu emotsioone. Kasutab liikudes loovalt vahendeid.
7. Mängib lihtsamaid maastikumänge. Tegutseb iseseisvalt mängu- ja spordiväljakul.

7.Üldoskused: tunnetus- ja õpioskused, sotsiaalsed ja enesekohased oskused

Õppekavas eristatakse kolme üldoskuste rühma:

- mänguoskused;
- tunnetus- ja õpioskused;
- sotsiaalsed oskused; enesekohased oskused.

Üldoskuste kujunemist toetatakse kõigi õppe- ja kasvatustegevuste kaudu, erinevate valdkondade sisusid lõimides.

Mäng on eelkoolieas lapse põhitegevus. Mängu käigus omandab ja kinnistab laps uut teavet, uusi oskusi, peegeldab tundeid ja soove, õpib suhtlema, omandab kogemusi ja käitumisreegleid. Mänguoskus on kõigi üldoskuste ning õppe- ja kasvatustegevuse eri valdkondade oskuste ja teadmiste arengu alus.

7.1 1,5-3 aastased

7.1.1 Mänguoskused

- Esikohal on tegutsemine mänguvahendiga
- Matkimismängu kujunemine (täiskasvanu, teise lapse tegevuse jäljendamine)
- Mängid lastega lihtsamaid igapäevaseid olukordi ja tegevusi kajastavaid rollivahetusega mängu
- Mängu kaudu õpetada tundma esemete omadusi (pigistamine, viskamine, üksteise sisse ladumine)
- Mängida koos lapsega erinevaid hüpitus-, sõrme-, laulumänge
- Laps suudab ehitada klotsidest erinevaid esemeid, hooneid
- Oskab ühendada erineva suuruse ja kujuga klotse
- Oskab ehitada liivast, lumest lihtsamaid onne, kujundeid
- Oskab kasutada lihtsamat konstruktorit
- Oskab esemega tegutsedes ära tunda suuruse, vormi ja värvuse
- Oskab esemeid üksteise sisse panna
- Oskab esemeid kirjeldada

Esialgu on laste mängudes 1-2 eset, mille arv järjest suureneb. Mänge korratakse pidevalt, et mänguoskusi kinnistada, süvendada. Samal ajal tuleb mängu täiendada uute tegevuste ja õppeülesannetega.

7.1.2 Tunnetus- ja õpioskused

- Laps suudab keskenduda lühikeseks ajaks ühele tegevusele, silmatorkavale stiimulile või omadusele
- Laps tegutseb teistega kõrvuti ja osaleb ühistegevuses vahelduvas vormis
- Tunneb huvi raamatute vastu, mõistab realistlikke jutukesi, mis seostuvad tema kogemusega
- Laps saab aru ja räägib sellest, mida tajub
- Laps mõistab sõna ja objekti seost
- Oskab rühmitada ühe nähtava omaduse järgi
- Mõistab lihtsamaid põhjuse-tagajärje seoseid ning kasutab neid sarnastes ülesannetes ja olukordades.

7.1.3. Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- laps väljendab lihtsamaid emotsioone, mis on tugevad ja vahelduvad kiiresti.
- Teadvustab ennast, kasutab osaliselt minavormi, proovib end maksma panna ning oskab keelduda ja „ei” öelda
- Laps teab oma eesnime
- Teab ja kasutab viisakusväljendeid „tere”, „head aega”, „palun”, „aitäh”.
- Laps sööb, riietub lahti valdavalt iseseisvalt
- Mõistab selgelt väljendatud keeldu „ei tohi”.

7.2 3-4 aastane laps

7.2.1 Mänguoskused

Lapse mäng muutub järjest sisukamaks, teadmised ja kogemused ümbritseva kohta suurenevad. Laps kombineerib eri allikatest saadud teadmisi ja muljeid (õppekäigud, vaatlused, kirjandus, televiisor)

- Laps võtab endale mängus kindla rolli (nt ema, arst)
- Rollides kasutab erinevaid hääletoone ja ilmekust
- Suudab mängus järgida lihtsamaid reegleid
- Oskab mängida väikestes gruppides, jagada mänguasju
- Oskab kokku sobitada erinevaid materjale
- Oskab detailsemalt ehitada hooneid

7.2.2 Tunnetus- ja õpioskused

- Suudab tegevusele lühikeseks ajaks keskenduda, tähelepanu ei ole püsiv
- Laps osaleb dialoogis
- Suudab eristada realistlikke lugusid väljamõeldud lugudest
- Mõistab lihtsamaid ülekantud tähendusi
- Oskab rühmitada esemeid ühe või mitme tajutava omaduse või nimetuse järgi
- Omab ettekujutust värvuste nimetustest
- Suudab leida võrdluse alusel esemete ühiseid ja erinevaid jooni
- Oskab tegutseda nii konkreetsete esemetega kui ka neid kujutavate sümbolitega

7.2.3 sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- Väljendab tugevalt oma emotsioone ja mina
- Eeskujule toetudes jäljendab igapäevaelu rolle ja tegevusi
- Alustab kaaslastega vestlust
- Ei suuda kaaslastega asju jagada
- Osaleb täiskasvanuga ühistegevuses
- Suudab järgida lihtsaid sotsiaalseid reegleid

7.3 4 -5 aastane laps

7.3.1 Mänguoskused

Mida rohkem laps täiskasvanute töödest ja ümbritsevast elust teab, seda suurem on lapse mängutegevuse diapason ning rikkalikum mängu sisu.

- Lapse jaoks on roll mängu lähtealuseks
- Oskab tegutseda vastavalt rollile

- Lapsele on jõukohane mitmesuguste esemete meisterdamine
- Oskab ehitada erinevatest materjalidest (nt looduslik materjal)
- Oskab ehitamisel kasutada keerukamaid töövõtteid
- Oskab imiteerida erinevaid hääletoone
- Oskab lavastustes ennast väljendada kergemate lausetega
- Suudab järgida mängu reegleid
- Oskab mängus kaaslastega arvestada

7.3.2 Tunnetus- ja õpioskused

Laps oskab oma tegevusi planeerida ja organiseerida

Laps planeerib minakeskse kõne abil oma tegevust ja suudab lahendada probleeme

Saab aru mõistatustest ja lihtsamatest piltlikest võrdlustest

Oskab liigitada üldmõistete või mitme tunnuse järgi

Suudab jaotada oma tähelepanu

Mõistab arvu mõistet

Huvitub tähtedest

7.3.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- Laps oskab väljendada verbaalselt oma emotsioone, tahtmisi ja seisukohti ning püüab jõuda kokkulepetele
- Laps saab hakkama eneseteenendamisega
- Teab oma nime, vanust, sugu ning märkab soolisi erinevusi
- Suudab seada mõningaid eesmärke ja täidab neid
- Lapsel on kujunenud mõningane ettekujutus teiste inimeste tunnetest ja mõtetest
- Suudab lühikest aega osaleda ühistegevuses, eelistab ühte mängukaaslast rühmale
- Laps saab aru ja püüab täita lihtsamaid seltskonnas käitumise reegleid
- Saab aru valetamisest kui taunitavast käitumisest
- Huvitub võistlusmängudest ja tahab olla edukas

7.4 5-6 aastane laps

7.4.1 Mänguoskused

Mängusüžeed muutuvad keerulisemaks ning loovamaks, rollid määravad nii tegevuse kui ka mängumaterjali valiku.

- Laps mängib koos teistega, valides mängu kaaslasti nii sümpaatia kui ka ühise huvi alusel
- Mängides kasutab rollisuhtlust
- Lapsed oskavad eelnevalt kokku leppida rollid ja mängu teema
- Laps suudab oma ideid realiseerida võimalikult realistlikult
- Mängus jagatakse ülesandeid ja tekib vastastikune kohustus, millest kinnipidamist jälgitakse
- Lapsed suudavad lavastusmänge mängida iseseisvalt
- Laps tahab mängida juhtrolle
- Laps suudab ise koostada lavastusmängu
- Laps suudab ise valida mängu jaoks vahendeid ja neid ise valmistada
- Julgeb teistele esineda
- Suudab püstitada eesmärke ja neid realiseerida
- Laps oskab mängus kaotada

- Oskab ise mängu organiseerida

7.4.2 Tunnetus- ja õpioskused

- suudab lühikest aega tegutseda üksi
- hakkab oma tegevust planeerides ja korraldades kasutama sisekõnet
- last motiveerivad tegevused koos eakaaslastega
- laps osaleb erinevates mänguliikides ja loovtegevustes
- kasutab kõnes mineviku ja tuleviku vorme
- huvipakkuvale tegevusele suudab keskenduda mõnikümme minutit
- oskab vaadelda, märkab detaile, tunnuseid, oskab leida seoseid
- suudab üldistada
- omab ettekujutust sümbolitest, numbritest, tähtedest

7.4.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- Oskab avalikus kohas käituda ja teab, mida tohib ja mida mitte
- Suudab arusaamatusi lahendada verbaalselt
- On valmis kaaslastega jagama ja vahetama mänguasju
- Orienteerub oma suutlikkuses
- Suudab kuigivõrd vastutada oma tegevuse eest
- Väljendab oma emotsioone ja räägib neist
- On tundlik teiste hinnangute suhtes
- Aktsepteerib reegleid, kogemusi ja muutusi

7.5 6 – 7 aastane laps

7.5.1 Mänguoskused

- Tunneb mängust rõõmu ning on suuteline mängule keskenduma
- Rakendab mängudes loovalt oma kogemusi, teadmisi ja muljeid ümbritsevast maailmast
- Algatab erinevaid mängu ja arendab mängu sisu
- Täidab mängudes erinevaid rolle
- Järgib mängureegleid ning oskab tuttavate mängude reegleid teistele selgitada
- Suudab mängu käigus probleeme lahendada ja jõuda mängukaaslastega kokkuleppele
- Tunneb rõõmu võidust jasuudab taluda kaotust võistlusemängus
- Kasutab mängudes loovalt erinevaid vahendeid

7.5.2 Tunnetus- ja õpioskused

- Saab aru lihtsamatest seostest (hulk, põhjus, tagajärg), tajub esemeid, sündmusi ja nähtusi tervikuna
- Mõtleb nii kaemus-kujundlikult kui ka verbaalselt, saab kuuldust aru, reageerib sellele vastavalt ning kasutab arutlevat dialoogi
- Tegutseb sihipäraselt, on võimeline keskenduma kuni pool tundi
- Kavandab ja korraldab oma igapäevategevusi ja viib alustatud tegevused lõpuni
- Tegutseb uues olukorras täiskasvanu juhiste järgi
- Suhtub õppimisse positiivselt – tahab õppida, uurida, esitada küsimusi, avastada ja katsetada
- Rühmitab esemeid ja nähtusi erinevate tunnuste alusel

- Kasutab materjali meeldejätmiseks kordamist

7.5.3 Sotsiaalsed ja enesekohased oskused

- Püüab mõista teiste inimeste tundeid ning arvestada neid oma käitumises ja vestluses
- Tahab ja julgeb suhelda – huvitub suhetest ja tunneb huvi teiste vastu
- Hoolib teistest inimestest, osutab abi ja küsib seda vajadusel ka ise
- Osaleb rühma reeglite kujundamisel
- Oskab teistega arvestada ja teha koostööd
- Loob sõprussuhteid
- Saab aru oma – võõras – ühine tähendusest
- Teeb vahet hea ja halva käitumise vahel
- Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad
- Järgib kokkulepituid reegleid ja üldtunnustatud käitumisnorme
- Selgitab oma seisukohti
- Suudab oma emotsioone kirjeldada ning tugevaid emotsioone (nt rõõmu, viha) sobival viisil väljendada
- Kirjeldab enda häid omadusi ja oskusi
- Oskab erinevates olukordades sobivalt käituda ning muudab oma käitumist vastavalt tagasisidele
- Algatab mängu ja tegevusi
- Tegutseb iseseisvalt ja vastutab oma käitumise eest
- Teab, mis võib olla tervisele kasulik või kahjulik ning kuidas ohutult käituda
- Saab hakkama eneseteenindamisega ja tal on kujunenud esmased tööharjumused
- kasutab

8. Õppe- ja kasvatustegevuse korraldamise põhimõtted

Õppe- ja kasvatustegevusi viivad läbi rühmaõpetajad ja neid toetab abiõpetaja.

Lasteaias töötab 4 õpetajat ja 2 abiõpetaja. Päevakava on koostatud lapse arengu- ja füsioloogilisi vajadusi silmas pidades. Lasteaed on avatud 7.00 – 18.00.

Täiendavalt tegelevad lastega muusika- ja liikumisõpetaja ning erispetsialistina logopeed.

Õppe- ja kasvatustöö läbiviimisel kasutatakse üldõpetuse põhimõtet lähtuvalt iga lapse vajadustest.

Tegevused lastega on suures osas individuaalsed ja eesmärgid lähtuvad vajadusel individuaalses arengukavas seatud eesmärkidest.

Sarnastest eesmärkidest lähtuvalt viiakse tegevusi läbi ka väikeses grupis.

Hommikuringis, jalutuskäikudel, ühisüritustel, väljasõitudel osaletakse kogu rühmaga.

Lasteaia õppekava tegevuskavas esitatakse õppe- ja kasvatustegevuse sisu kuues valdkonnas :

9. Õppe ja kasvatustegevus rühmades

- Õppe- ja kasvatustegevus toimub lasteasutuses rühma aasta tegevuskava alusel, mis määrab laste erivajadustele ja eale vastava päevarütm, tegevuse ja õppe sisu.
- Lasteaia õpetajad koostavad käesoleva õppekava alusel igal õppeaastal rühma aasta tegevuskava, kus täpsustatakse õppeaastaks planeeritud tegevused ja suunad.

Nooremas rühmas on tegevuskavades nädalateemad, vanemas rühmas kahe nädala teemad, mida mõlemas rühmas juhib valdkond „Mina ja keskkond“. I rühmas jätkub kombeõpetuses vooruste tutvustamine ja tegevustes laste märkamine ning neile tagasiside andmine nende endi käitumise peegeldamise näol.

- Tegevuskava koostamisel arvestatakse õppekavas seatud eesmärkide ning iga lapse individuaalsusega.
- Laste päevakavas on olulisel kohal tegevused igapäevaste eneseteenindusoskuste õpetamiseks ja harjutamiseks isesevuse suurendamise eesmärgil.
- Õpetajate poolt kavandatud aktiivse õppetegevuse periood on septembri teisest nädalast 31. maini. Septembri esimesel nädalal toimub laste mängu ja tegevuse vaatlus, mille tulemustele tuginedes koostavad õpetajad 15. oktoobriks rühmade aasta tegevuskavad. 1. juunist 31. augustini toimub aktiivse õppeperioodi kestel omandatu kinnistamine ning süvendamine. September ja oktoober on arvestatud laste kohanemiskuudena, mil pearõhk on varemõpitu kordamisel ja lasteaia elurütmiga harjumisel. Aastavahetusele eelneval ja järgneval nädalal on põhirõhk laste vabategevusel õpetaja suunamisel.
- Õppe- ja kasvatustegevus toimub lasteasutuses rühma aasta tegevuskava alusel, mis määrab laste vajadustele ja eale vastava päevarütm, tegevuse ja õppe sisu.
- Lasteaia õpetajad koostavad käesoleva õppekava alusel igal õppeaastal rühma aasta tegevuskava, kus täpsustatakse õppeaastaks planeeritud tegevused ja suunad.

10. Traditsioonilised üritused

- Lasteaia sünnipäev
- Õpetajate päev
- Sügisene rabamatk koos vanematega
- Isadepäev koos vanematega
- Sügisene spordinädal
- Ettlugemispäev
- Martide vastuvõtt
- Kadrijooks
- Adventi töötoad koos vanematega
- Piparkoogipidu
- Jõulupeod („Rannakarbid” koos vanematega)
- Olümpianädal
- Sõbrapäev
- Vastlapäev
- Vabariigi aastapäeva tähistamine
- Emakeelepäev
- Laulukarussell „Simbi-Rimbi” esinemine vallarahvale
- Lihavõttepühad
- Jüripäeva jooks
- Emadepäev koos vanematega
- Jalgrattamatk („Rannakarbid”)
- Tuletõrjeolümpia („Rannakarbid”)
- Valla eelkoolialiste laste spordipäev
- Kevadpidu koos vanematega

11. Lapse arengu analüüsimise ja hindamise põhimõtted ning korraldus

Lapse arengu jälgimiseks, sellele järgneva analüüsimiseks ja hindamiseks on kasutusel lapse arengu hindamise tabelid (vt Lisad Lisa 1). Antud tabelid võimaldavad hinnata lapse arengut 5 valdkonnas:

- 1) kommunikatsioon, keele ja kõne areng
- 2) kognitiivne areng
- 3) eneseteenindamine
- 4) sotsiaalne areng
- 5) füüsiline areng (üld- ja peenmotoorika).

Kord aastas läbiviidaval arenguvestlusel täidetakse koos lapse vanematega lapse individuaalsuse kaart toetudes lapse arengu hindamise tabelile.

Kevadel enne kooli minekut viiakse vastava vanuserühmaga läbi joonistamise test (vt Lisad Lisa 5) kooliküpsuse hindamiseks.

Toetudes iga-aastastele individuaalsuse kaartidele ning kooliküpsuse testi analüüsile täidetakse iga koolimineja kohta lapse koolivalmiduse kaart.

Igal lapsel on olemas oma arengumapp, millesse valib töid nii laps ise kui ka õpetajad. Arengumapi koostamist alustatakse lapse lasteaeda saabumise päevast ning mapp liigub koos lapsega edasi vanemasse rühma ning sealt edasi kooli, andes nii õpetajale ülevaate lapse eelnevast arengust.

12. Arenguliste erivajadustega laste märkamine ja varajane sekkumine

Meie lasteaed teenindab piirkonda, kus lapsed tulevad esmakordselt lasteaeda oma kodust. Enamasti on lapsevanemate või hooldajate teadmised-oskused piiratumad kui koolieelses lasteasutuses. Samas ei asenda õpetaja tegevused lapsele tema suhet vanematega. Seega peavad pere ja lasteaed lapse arengu toetamiseks leidma n-ö ühisosa.

Mõnikord erinevad lapsed võimetelt, taustalt ja isiksuseomadustelt sedavõrd, et nende arenguvajadusi on keeruline rahuldada harjumuspärasel viisil või tavakeskkonnas. Sel viisil avalduvaid erinevusi nimetatakse laiemalt **erivajadusteks**. Kui erivajadused ilmnevad enne kooliiga, nimetatakse neid **arengulisteks erivajadusteks**.

Sõltuvalt tekkepõhjustest ja eripärast on laste arenguliste erivajaduste määratlemise aluseks **kuulmis-, nägemis-, kõne-, keha- ja intellektipuuded, spetsiifilised arenguhäired, emotsionaalsed ja käitumishäired ning andekus**.

Lapse erivajadusi on võimalik määratleda üksnes tema arengu põhjaliku tundmaõppimise järel ja konkreetset kasvukeskkonda arvestades.

12.1 Arenguliste erivajadustega laste märkamine

Arenguliste erivajadustega lapse õpetajapoolseks märkamiseks annab võimaluse lapse käitumise ja mängu jälgimine. Aluseks on siinkohal kasutusel oleva lapse arengu hindamise tabeli (vt Lisad Lisa 1) täitmine.

12.2. Varajane sekkumine ja arengu toetamine

Täpsem pedagoogilis-psühholoogiline hindamine lasteasutuse õpetajate ja spetsialistide poolt toimub nende laste osas, kelle arengutase mingis aspektis erineb eagrupi keskmisest tasemest ja kelle arengut on vaja tõhusamalt toetada.

Vajalikke tegevusi korraldab ja meeskonnatööd koordineerib laste tugiteenuste koordinaator.

Vajadusel kaasatakse erialaspetsialiste (eripedagoog, logopeed, psühholoog, sotsiaaltöötaja, eriarst jt) ka väljapoolt lasteasutust.

II tasandil toimub vastavalt vajadusele:

- lapse võimete ja oskuste pedagoogilis-psühholoogiline uuring rühma õpetaja, logopeedi jt spetsialistide poolt;
- lapse käitumise vaatlus erinevates tingimustes;
- last ja tema kasvukeskkonda puudutava lisateabe koondamine;
- lapse meditsiiniline uuring.

Spetsialistidena võivad olla kaasatud:

- eripedagoog ja/või logopeed;
- psühholoog ja/või pereterapeut;
- tegevus- ja/või füsioterapeut;
- sotsiaaltöötaja;
- perearst jne.

Hindamise tulemuseks peab olema nende arenguaspektide väljaselgitamine, mille osas lapse arengutase erineb eakohasest, tuuakse välja lapse tugevad ja arendamist vajavad küljed. Iga spetsialisti *kokkuvõtte ja soovitusel* pedagoogiliseks tööks võimaldavad arengukeskkonda lapse vajadustele sobivamaks muuta.

Vajalike tugiteenuste ja tegevuste läbiviimist rühmas tugiteenuste koordinaator. Üheks arendustegevuse vormiks on ka **individuaalne arenduskava**, mille täitmisel osalevad kõik lapsega tegelevad töötajad ning lapsevanemad.

Iga tugiteenuse osutaja teeb kokkuvõtteid individuaalsuse kaarti vähemalt üks kord õppeaastas (tavaliselt õppeaasta lõpul). Kokkuvõtetest lähtuvad edasised tegevused: tugiteenuse lõpetamine, tugiteenuse jätkamine samal või tõhustatud viisil, täiendavate uuringute soovitamine ja teostamine, ettepanek nõustamiskomisjoni suunamiseks vm.

Sügisel kooli mineva erivajadustega lapse kohta täidetakse individuaalsuse kaardi lisaleht **”Koolivalmidus”**.

III tasand – hõlmab tegevusi lähtuvalt lapse haridusasutusväliste uuringu tulemustest.

Sel tasandil lisandub lapse arendamistingimuste määratlemisse nõustamiskomisjon. Nõustamiskomisjoni pöörduvad lapsevanemad lapse meditsiiniliste uuringute järgselt.

Nõustamiskomisjoni otsuse alusel jätkub eriõpetuse ja tugiteenuste rakendamine lasteaia tava-, sobitus- või erirühma tingimustes.

Arengukeskkonna kujundamisel arvestatakse nõustamiskomisjoni ja last uurinud spetsialistide soovitusi, koostöös lasteaia pidajaga kohandatakse ruume, vahendeid ja õppetegevuste sisu ja/või raskusastet.

Sügisel kooli mineva erivajadustega lapse kohta täidetakse individuaalsuse kaardi lisaleht **”Koolivalmidus”**.

13. Lapsevanemaga koostöö põhimõtted ja korraldus

Lasteaed arvestab lapsevanemate soovitusi ja arvamusi ning toetab neid laste arendamisel ja kasvatamisel lähtuvalt iga lapse individuaalsetes vajadusest.

Koostöövormid:

1. Lapse lasteaeda võtmiseks avaldust esitades saab lapsevanem lasteaeda tutvustava voldiku
2. koosolekud (üldkoosolek 1 x a, rühmak koosolek 1 x a ;
3. lapse arenguvestlus koos lapsevanemaga 1 x a);
4. individuaalsed vestlused vastavalt vajadusele ja üleskerkinud probleemidele;
5. kirjalikud teated (info teadetetahvil, huvitavad artiklid ning pedagoogilised soovitused laste arendamisest ja erivajadustega seotud küsimustest);
6. ühisüritused, tulenevalt lasteaia ja kooli üldtööplaanist ja tähtpäevadega seotud traditsioonidest.
7. Lapsevanemate poolt endi hulgast valitud esindajate osalemine Tahkuranna Lasteaed- Algkooli hoolekodus.

14. Õppekava uuendamine ja täiendamine

Lähtumine sisehindamise tulemustest. Millal, kuidas õk rakendumist analüüsitakse meil ja kuidas tulemusi arvestatakse?. Õk-s määratakse ära õk uuendamise, täiendamise kord. Aluseks ped. nõuk. otsused, mis läbinud hoolekogu. Juhataja kinnitab muudatused käskkirjaga. Kuidas meil on? vt REKK punane rmt.lk 22.

Allikateks

- Kulderknup, E., 2009. *Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad*. Tallinn: Studium
- Kulderknup, E 2009. Lapse arengu hindamine ja toetamine. Tallinn: Studium
- Kulderknup, E 2009. *Õppe-ja kasvatustegevuse korraldus*. Tallinn: Studium
- Kulderknup, E. 2009. Üldoskuste areng koolieelses eas. Tallinn: Studium
- Kulderknup, E. 1998. Lapsest saab koolilaps. Tallinn AS Pakett
- Popov, L.K., Popov, Ph. D. D., Kavelin, J. 1995. *Vooruste Teejuht*. Käsiraamat vanematele
vooruste õpetamiseks. Tallinn: COPYRIGHT. R.Vojdani

<http://www.hm.ee/index.php?047300>

Lisad

Lisa 1.

LAPSE ARENGU HINDAMISE TABELID

Lapse nimi:

Rühm:

Õpetajad:

	Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus	Kuupäev	Märkused
	KOMMUNIKATSIOON, KEELE JA KÕNE ARENG			
	(kõnest arusaamine, suhtlemine, hääldamine, sõnavara, grammatika, lugemise ja kirjutamise esmased oskused)			
2-3 a.	Saab aru lihtsatest küsimustest (nt Mille peal sa istud?)			
	Saab aru tegevustest, mis on piltidel (nt. Näita, kes magab?)			
	Saab aru kaheosalisest instruksioonist			
	Suhtleb täiskasvanuga esemelise tegevuse käigus			
	Esitab oma vajadusi ja soove			
	Hääldab õigesti mõnda üksikut lühikest sõna			
	Hääldab sõnades õigesti lihtsamaid häälikuid (a, e, l, o, u, p, m, t, l)			
	Kasutab oma kogemustega seostuvaid konkreetse tähendusega sõnu ~50			

	Kasutab kõnes "ei" sõna, saab aru selle tähendusest			
	Kasutab grammatiliselt vormistamata 1-2-sõnalisi lauseid			
	Vaatab koos täiskasvanuga pildiraamatuid			
	Vastab täiskasvanu suhtlemisalgatusele mingi tegevuse, hääliitsuse, sõnaga			
3-4 a.	Täidab kaheosalise korralduse			
	Saab aru lühikestest juttudest (toetudes piltidele)			
	Osaleb dialoogis			
	Loeb peast või kordab järele 1-2-realist luuletust			
	Väljendab oma soove ja vajadusi lausungiga, küsib infot			
	Vastab dialoogis olles küsimustele			
	Räägib endast mina vormis			
	Kasutab oma kõnes tuttavaid 1-2-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris			
	Hääldab õigesti enamiku häälikutest (erandid r, s, k, õ, ü)			<i>3-a. lapse hääldus tervikuna võib olla ebatäpne.</i>
	Kasutab kõnes kõiki sõnaliike			<i>Pikemate sõnade hääldamisel võib esineda lühendamist</i>
	Kasutab tagasõnu all, peal, sees, ees, taga			
	Mõistab ja kasutab tuttavates tegevustes 3-5-sõnalisi lihtlauseid			
	Kasutab õigesti enamikku grammatikavormidest			
	Eristab kuulmise teel tuttavaid häälikuliselt sarnaseid sõnu üksteisest, osutades pildile			
	Vaatab üksi ja koos täiskasvanuga pildiraamatuid			
4-5 a.	Mõistab ja kasutab kõnes nii üld- kui ka liiginimetusi			
	Suhtleb meelsasti eakaaslastega koostegevuses			
	Küsib täiskasvanult palju küsimusi			

	Loeb peast või kordab järele 2-3-realist luuletust või liisusalmi			
	Räägib 2-3 lausega hiljuti kogetud emotsionaalsest kogemusest			
	Vastab küsimusele Miks? Millal? Kuidas? ja küsib neid küsimusi			
	Kasutab oma kõnes tuttavaid 2-3-silbilisi sõnu õiges vältes ja silbistruktuuris			
	Hääldab sõnades õigesti lihtsamatest häälikutest koosnevaid konsonantühendeid (-nt, -lt, -mp jne)			
	Kõne on võõrastele arusaadav			
	Kasutab kõnes objektide osade detailide nimetusi			
	Kasutab kõnes liht- ja liitlauseid			
	Kasutab kõnes õigesti tegusõna lihtmineviku vorme			
	Tunneb ära ja nimetab üksikuid tähti			
	Tunneb täiskasvanu häälimise või rõhutatud hääldamise abil			
	kuulmise teel ära hääliku häälikute reas			
5-6 a.	Täidab 2-3-osalise seostatud korralduse			
	Algatab ja jätkab täiskasvanuga dialoogi väljaspool tegevussituatsiooni			
	Esitab tunnetusliku sisuga küsimusi (Miks ta nii tegi? Kuidas teha?)			
	Loeb peast 4-6-realisi liisusalme, luuletusi			
	Kirjeldab täiskasvanu abiga olupilti ja annab edasi pildiseerial kujutatud sündmust			
	Jutustab nähtust, tehtust ja möödunud sündmustest 3-5 lausega			
	Hääldab õigesti kõiki emakeele häälikuid			
	Hääldab õigesti 3-4-silbilisi tähenduselt tuttavaid sõnu			

	Kasutab kõnes antonüüme			
	Kasutab kõnes iseloomuomadusi ja hinnanguid väljendavaid omadussõnu			
	Ühildab sõnu arvus ja käändes			
	Tunneb iseseisvalt ära hääliku kuulmise teel häälikute reas			
	Tunneb abiga ära hääliku sõnas			
	Kirjutab õigesti üksikuid sõnu joonistähedega (nt oma nime)			
6-7 a.	Täidab kolmeosalise mitteseostatud korralduse			
	Räägib iseendast ja esitab küsimusi täiskasvanu kohta			
	Kasutab ja mõistab suhtlemisel nalja ja narritamist			
	Püsib teemas, vajadusel läheb kaasa teema muutusega			
	Hääldab oma kõnes ja etteõeldu kordamisel õigesti kõiki emakeele häälikuid ja tähenduselt tuttavaid sõnu			
	Nimetab ühe õpitud kategooria piires vähemalt 2 sõna (nt lilled: tulp, roos)			
	Märkab ülesande täitmisel grammatikavigu täiskasvanu kõnes ja osutab neile			
	Häälib täiskasvanu abiga vähemalt 1-2 silbilisi sulghäälikuta ja häälikuühendita sõnu			
	Määrab hääliku asukoha (alguses, lõpus, sees)			
	Loeb üksikuid sõnu			
	Kordab täiskasvanu eeskujul eri vältes vähemalt kahest sõnast koosnevaid ridu (nt talu-tallu(II v) või tallu(II v)-tallu(III v))			

Lapse nimi:

Rühm:

Õpetajad:

	Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus	Kuupäev	Märkused
	KOGNITIIVNE ARENG			
2-3 a.	Teab oma nime			
	Osutab ja nimetab esemeid			
	Esitab oma vajadusi ja soove verbaalselt			
	Saab aru ja kasutab kõnes sõna "ei"			
	Imiteerib täiskasvanu tegevusi			
	Tunneb huvi raamatute vastu			
	Tunneb ja nimetab kehaosi			
	Püüab avastada põhjusi ja tagajärgi (ehitab ja lammutab korduvalt)			
	Leiab kujundile vastava süvendi praktilise proovimise teel			
	Eristab esemeid ühe tunnuse järgi (värvus, suurus, kuju)			
3-4 a.	Üldistab, klassifitseerib esemeid ühise omaduse järgi (värvus, suurus, kuju)			
	Loendab kokku 1-3 eset (hulk-arv seos)			
	Mõistab kohamõisteid peal, all, üleval, sees, ees, taga, kõrval			
	Teab põhjus-tagajärg seost (2-3-osaline seeriapilt)			
	Paneb kokku kolmnurkseteks tükkideks lõigatud 3-osalise pildi			
4-5 a.	Tunneb kõiki kehaosi			
	Oskab otsustada, mis on pildil valesti selgelt kontrastsete tunnuste alusel			
	Reastab suuruse järgi 5 eset			
	leiab 4-liigse ja põhjendab			

	Leiab tasapinnalisele kujundile vastava kujuga eseme			
	Teab enamlevinud ameteid ja nende funktsioone			
	Teab ja nimetab kolmnurka, ruutu, ringi			
5-6 a.	Saab aru mõistetest nurgas, keskel, paremal, vasakul			
	Orienteerub ajas (eile, täna homme; liigendab päevaosi)			
	Kirjeldab esemete erinevusi välise tunnuse ja/või otstarbe alusel.			
	Täidab 3-osalise seostatud korralduse			
	Võrdleb hulki, lahendab ülesandeid hulkadega			
	Leiab kujundile vastava süvendi visuaalse kontrolli teel			
	Teab andmeid enda ja pereliikmete kohta (nimi, aadress, amet)			
6-7 a.	Reguleerib ja planeerib enda või teiste tegevusi			
	Orienteerub ajas (päevakava, nädalapäevad, kuud, aastaajad)			
	Täidab 3-osalise mitteseostatud korralduse			
	Tunneb numbraid 1- 12 ja loendab edasi ja tagasi			
	Oskab leida paar erisust ja sarnasust funktsiooni alusel			
	Orienteerub tasapinnal (paberi jaotamine)			
	Järjestab 5-6-osalise seeriapildi			
	Oskab analüüsida süžeepilte			
	Lahendab üheosalise matemaatilise tekstjutustuse			
	Oskab öelda kella täis- ja pooltunde			

Lapse nimi:

Rühm:

Õpetajad:

	Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus	Kuupäev	Märkused
	ENESETEENINDAMINE			
2-3 a.	Sööb ise lusikaga, joob tassist			
	Tõuseb lauast alles pärast toidu söömist			
	Kasutab tooli (asetab õigele kohale ja õigesse suunda)			
	Läheb õigeaegselt wc-sse			
	Peseb käsi ja nägu			
	Kuivatab iseseisvalt käed ja näo			
	Tõmbab üles varrukad			
	Paneb särgi selga ja püksid jalga			
	Võtab seljast lihtsamad riided			
	Teeb lahti trukid			
	Koristab koos täiskasvanuga oma mänguasjad			
	Paneb koos täiskasvanuga riided oma kohale			
3-4 a.	Sööb ja joob iseseisvalt ja puhtalt			
	Peseb ise käsi enne sööki ja peale wc kasutamist			
	Pühib ise õigeaegselt nina			
	Kasutab tualettpaberit, tõmbab vett, pissib seistes (poisid)			
	Kammib juukseid peegli ees			
	Tuleb toime riietumise ja lahti riietumisega			
	Paneb kinni nõöbid, trukid, haagid			

	Paneb jalga sokid ja jalatsid			
	Asetab riided ettenähtud kohale			
	Riietumisel kasutab õiget järjekorda			
	Paneb ise õigesse kohta mänguasjad või vahendid			
4-5 a.	Hoiab õigesti lusikat ja kahvlit			
	Hoiab abiga korras oma välimuse			
	Aitab katta ja koristada lauda			
	Peseb vajadusel meeldetuletusega käsi			
	Vajadusel toob lapi (harja), pühib enda järelt			
	Ei vaja nina pühkimiseks meeldetuletust			
	Kõhimisel katab suu käega			
	Asetab ise riided nagisse, riidepuule, toolile			
	Teeb lahti ja paneb kinni nõõbid, lukud, pandlad jms.			
	Abistab täiskasvanut laua katmisel ja toa koristamisel (toas, saalis, liivakastis, mänguväljakul)			
	Võtab lauas ise toitu, ulatab edasi			
5-6 a.	Teeb endale võileiva			
	Kasutab söömisel kahvlit ja nuga			
	Lõikab noaga pehmet toitu			
	Sööb puhtalt, korralikult, kiirustamata			
	Hoiab korras oma välimuse (juuksed ja riided)			
	Oskab siduda paelu			
	Paneb end ise täiesti riidesse			
	Vahetab vajadusel märjad riided kuivade vastu			
	Korrastab ise oma voodi ja magamisriided			
6-7 a.	Korrastab oma voodi, riidekapi ja lausahtli			

	Peseb ja kuivatab end iseseisvalt			
	Riietub täiesti iseseisvalt, kõrvalise abita			
	Valib riietuse vastavalt ilmale ja olukorrale			
	Oskab vastata telefonile, anda vajalikku informatsiooni			
	Oskab kutsuda abi, kui on midagi juhtunud			
	Teab ohtusid seoses tule, elektri, liikluse ja veega			

Lapse nimi:

Rühm:

Õpetajad:

	Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus	Kuupäev	Märkused
	SOTSIAALNE ARENG			
2-3 a.	Jälgib teisi lapsi, mängib teiste kõrval			
	Oskab juhendamise järgi tuua teisest toast asja			
	Tahab teha asju iseseisvalt			
	Oskab/julgeb küsida abi			
	Laulab ja mängib muusika saatel (5-10 min.)			
	Matkib täiskasvanuid oma mängus			
	Käitub lihtsamate viisakusreeglite järgi (teretab, tänab, palub)			
	Kuulab lihtsaid lugusid (5-10 min.)			
	Väljendab oma emotsioone: tegevusega, sõnaga, näoilmega			
	Teab oma sugu (poiss, tüdruk)			
3-4 a.	Arvestab lihtsamaid mängureegleid			
	Küsib teiselt lapselt mänguasja			
	Kuulab juttu, laulab, mängib (10-15 min.)			
	Osaleb organiseeritud rühmategevustes (10-15 min.)			
	Täidab täiskasvanu korraldusi			
	Ootab oma järjekorda			

	Palub meeldetuletusel kaaslaselt andeks			
	Mängib ja suhtleb teiste lastega			
4-5 a.	Kannab ette õpitud luuletusi, laule ja tantse			
	Palub keerulisemates toimingutes abi			
	Vestleb täiskasvanutega			
	Ootab oma järjekorda, kannatab oma soovidega			
	Küsib luba teiste asjade kasutamiseks			
	Algatab mõnd tuttavat liikumis- või laulumängu			
	Töötab omaette mõne ülesande (mängu) kallal kuni 20 min.			
	Palub meeldetuletuseta kaaslaselt andeks			
	Käitub viisakalt			
	Oskab rääkida oma tunnetest			
	Oskab ennast tutvustada			
5-6 a	Osaleb vestluses (lapsed, täiskasvanud)			
	Osaleb aktiivselt 4-5-lapselises rollimängugrupis			
	Osaleb võistlusmängudes, oskab kaotada			
	Mängib lauamänge (doomino, täringumängud, kabe)			
	Peab kinni mängureeglitest, selgitab reegleid teistele			
	Viib iseseisvalt lõpuni alustatud tegevused			
	Kiidab, aitab, toetab või lohutab teist last			
	Illmutab initsiatiivi erinevate tegevuste valikul			
	Oskab käituda viisakalt avalikes kohtades			
6-7 a.	On võimeline mängima omaette 20-30 min.			
	Hoiab ja kaitseb väiksemaid			
	Teab ohtusid ja oskab neid vältida			
	Mängib rolli- ja lavastusmänge (ka omaalgatuslikult)			

Mõistab, et inimesed võivad olla erinevad			
Algatab ise väljamõeldud reeglimänge			
Suudab mängu kokkulepitud ajal lõpetada			
On abivalmis, kaaslastega arvestav ja oskab teha koostööd			
Avaldab ja põhjendab oma arvamust			
Tahab ja julgeb esineda			
Valitseb valdavalt oma emotsioone			
Käitub vastavalt ühiselu reeglitele			

Lapse nimi:

Rühm:

Õpetajad:

	Arenguvaldkond	Käitumise iseloomustus	Kuupäev	Märkused
	FÜÜSILINE ARENG (üld -ja peenmotoorika)			
2-3 a.	Lööb jalaga paigalt palli			
	Ehitab 5-6 klotsist torni			
	Oskab roomata või käpuli kõndida			
	Lükib esemeid pulgale ja nõõrile			
	Viskab palli endast eemale			
	Teeb punkte, jooni ja ringe			
	Värvib natuke rannet liigutades			
	Hoiab joonistusvahendit kolme sõrme vahel			
	Veeretab, patsutab, pigistab ja venitab plastiliini			
	Kõnnib trepil ilma täiskasvanu abita			
	Kõnnib kolonnis nõõri abil			
	Jookseb, käed kaasatud liikumisse			
3-4 a.	Liigub muusikarütmis			
	Hüppab (20-30 cm kõrguselt) maandudes			

	kahele jalale			
	Ronib liumäest (redelist) üles ja sõidab alla			
	Rullib ennast pörandal			
	Oskab ehitada klotsidest (vastavalt otstarbele)			
	Laskub trepist ilma vahesammuta			
	Hoiab ühel jalal tasakaalu			
	Viskab ja püüab palli kahe käega kinni			
	Lõikab kääridega paberit			
	Joonistab kujundeid šabloonil järgi			
	Voolib savist ümar- ja piklikku vormi			
	Jookseb ümber takistuste, vahetades suunda			
	Kõnnib päkkadel ja kandadel			
4-5 a.	Kõnnib poomil või kitsal pingil			
	Hüppab kukkumata edaspidi ja tagurpidi			
	Kirjutab üksikuid suuri joonistähti (oma nimetähed)			
	Teeb abiga kukerpalli ette			
	Viskab palli ühe käega			
	Pörgatab ja püüab kinni palli			
	Joonistab lihtsaid, äratuntavaid asju			
	Lõikab ja kleebib lihtsaid kujundeid			
	Voolib kujukesi 2-3 osast			
	Sõrmemängude ajal liigutab iga sõrme eraldi			
	Oskab galoppsammu			
5-6 a.	Jookseb üle takistuste			
	Oskab käsitleda spordivahendeid			

	Hüppab keksu			
	Kõnnib kõrgendil: edaspidi, tagurpidi, külge ees			
	Oskab kiikudes endale hoogu anda			
	Rebib paberist lihtsaid kujundeid			
	Oskab hüpaksammu			
	Ajab sõrmed harali, puudutab põidlaga igat sõrme			
	Värvimisel püsib joone sees			
	Murrab paberi kokku pooleks ja diagonaali mööda			
	On omandanud õige pliiatsihoiu			
	Lõikab ja kleebib korrektselt			
	Kasutab pliiatsiteritajat			
	Kirjutab oma nime suurte joonistähedega			
	Oskab haamriga naela pihta lüüa			
6-7 a.	Hoiab tasakaalu ühel jalal			
	Oskab liikuda libistava sammuga (sõita suuskadel)			
	Oskab hüpata kaugus-, kõrgushüpet			
	Suudab vee peal püsida ning mõne tõmbe ujuda			
	Oskab lihtsaid tantsusamme			
	Hüppab hüppe- ja hoonõoriga			
	Keerab võtmega ukse lukku ja lukust lahti			
	Viskab palli üles ja püüab kinni			
	Puudutab ülepea vastaspoolset kõrva			
	Suudab rütme järele plaksutada või koputada			
	Oskab palmikut punuda			
	Oskab lõnga kerrasse kerida			
	Ajab lõnga läbi sukanõela silma			

Oskab silma pilgutada			
-----------------------	--	--	--

.....

.....

Lisa 2

1.1. LAPSE INDIVIDUAALSUSE KAART

Koolieelne lasteasutus

I TASAND

Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus:

Rühma liik:

Kodune keel(ed):

Kaardi avamise aeg:

Lapsevanema nõusolek kaardi avamiseks:

1. Üld- ja peenmootorika, füüsiline areng

--

2. Eneseteenindus

Oskused ja abi vajadus

--

3. Silmaring, huvid ja motivatsioon

--

4. Mäng ja sotsiaalsed oskused

Mänguoskused, suhted kaaslastega/täiskasvanutega

--

5. Emotsionaalne seisund ja käitumine

--

6. Suhtlemine ja kõne

Mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine, kõne mõistmine ja kasutamine

--

--

7. Tunnetustegevus

Tähelepanu, taju, mälu, mõtlemine

--

8. Kokkuvõtte arenguvestlusest ja kokkulepe edasiste tegevuste osas

--

9. Individualiseerimine ja diferentseerimine

Toetavad tegevused	Teostajad

Vajadus lapse pedagoogilis-psühholoogiliseks hindamiseks:

--

Lisa 3

II TASAND

Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus:

Rühma liik

Kodune keel(ed):

1. Õpetajate tähelepanekud ja soovitused

Õppe- ja kasvatustegevuse valdkonnad	Lapse tugevad küljed (oskused)	Arendamist vajavad küljed (soovitused)
Keel ja kõne		
Matemaatika		
Kunst		
Muusika		
Liikumine		
Koduloolised teemad		

2. Kõne uuringu tulemused

Valdkonnad	Lapse tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitused
Kõnesoov ja suhtlemine		
Kõne mõistmine		
Hääldus/sõnavara/lause		
Jutustamine		

3. Psühholoogilise uuringu tulemused (vt. Lisa.A)

Valdkonnad	Lapse tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitud
Tunnetusprotsessid ja võimed		
Sotsiaalsed oskused		
Enesekohased oskused		
Käitumine ja emotsionaalne seisund		Õpioskused

4. Teiste spetsialistide arvamused ja soovitud

5. Lapsevanema arvamus

6. Kokkuvõte ja soovitus tugiteenuste rakendamiseks

7. Rakendatavad tugiteenused

Tugiteenus	Tugiteenuse osutajad

Kuupäev:

Lapsevanem:

Erivajadustega laste tugiteenuste koordinaator (või lasteasutuse juhataja):

8. Rakendatud tugiteenus(t)e tulemuslikkus

Tugiteenuse osutaja	Hinnang	Soovitused

9. Kokkuvõte ja ettepanekud

--

Kuupäev:

Lapsevanem:

Erivajadustega laste tugiteenuste koordinaator (või lasteasutuse juhataja):

Lisa 4

2. LAPSE KOOLIVALMIDUSE KAART

Üldandmed lapse kohta

Nimi:

Sünniaeg:

Lasteasutus:

Rühma liik:

Kodune keel(ed):

1. Üld- ja peenmootorika (täidab liikumisõpetaja ja/või rühma õpetaja)

--

2. Eneseteenindus

Oskused ja abi vajadus

--

3. Huvid ja motivatsioon

--

4. Mäng ja sotsiaalsed oskused

Mänguoskused, suhted kaaslastega/täiskasvanutega

--

5. Emotsionaalne seisund ja käitumine

--

6. Tunnetustegevus

Tähelepanu, taju, mälu, mõtlemine

7. Kõne areng (täidab logopeed ja/või rühma õpetaja)

Mitteverbaalne ja verbaalne suhtlemine, kõne mõistmine ja kasutamine

8. Eeluskused emakeeles ja matemaatikas, silmaring

9. Koolieelses lasteasutuses rakendatud tugiteenused

10. Kokkuvõte lapse koolivalmidusest

Lapse arengu tugevad küljed	Arendamist vajavad küljed, soovitused

Arvamus koolivalmiduse kohta:

--

Kuupäev:

Õpetajad:

Lasteasutuse juhataja:

Lapsevanem:

Lisa 5

Joonistamise test

Läbi viidud

Tahkuranna LAK Võiste lasteaia „Rannakarbi” rühmas.

Testi viis läbi õp.

Protokollis

Ülesanne loetakse ette vaid üks kord. Juba joonistatud ei tohi kustutada. Test koosneb kolmest osast: paberipinna jaotamine, geomeetriliste kujundite joonistamine ja tavaelupiltide joonistamine.

I Paberi jaotamine

Joonista paberi keskele väike ring

Tõmba sirge joon ringist paberi ühte nurka

Tõmba sirged jooned ringist paberi teistesse nurkadesse

Tõmba sirge joon ringist paberi ühte äärde

Tõmba sirged jooned ringist paberi teistesse äärtesse

II Geomeetrilised kujundid

Joonista kolm joont. Need ei ole ühepikkused.

Joonista kolm kolmnurka. Neist keskmine on kõige väiksem.

Joonista neli ringi. Kaks ringi peavad olema ühesuurused.

Joonista ühte ritta neli ruutu. Viimane peab olema kõige suurem.

III Tavaelupildid

Joonista õunapuu. Kolm õuna on puu otsas ja viis õuna puu all maas.

Joonista maja. Majal on kolm akent ja üks. Majal on viltune katus ja sellel suitsev korsten. Maja kõrval on lipuvarras ja sellel lipp. Päike paistab.

Joonista inimene.

Joonista kass.